

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

СПРАВА АНЖЕЛІКА СІМАІТІЕНЕ ПРОТИ ЛИТВИ

(ANŽELIKA ŠIMAITIENĖ v. LITHUANIA)

(Заява № 36093/13)

© Переклад з англійської мови та опрацювання цього рішення здійснено: адвокатом, членом Комісії з питань правової реформи при Президенті України, Президентом Спілки адвокатів України, членом Науково-консультативних рад Конституційного Суду України, Верховного Суду та Національної асоціації адвокатів України, заступником голови Галузевої експертної ради у галузі знань 08 «Право», Головою Комітету НААУ з питань БПД, доцентом кафедри кримінального процесу НЮУ ім. Я. Мудрого, кандидатом юридичних наук, доцентом,

заслуженим юристом України

Олександром Дроздовим

адвокатом, кандидатом юридичних наук, доцентом кафедри кримінального права і правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. акад. С. Дем'янчука, директором Адвокатського бюро «Дроздова та партнери», заступником Голови Комітету медичного і фармацевтичного права та біотетики НААУ

Оленою Дроздовою

помічником адвоката Адвокатського об'єднання «Адвокатська фірма «Алін і Ко»,

кандидатом юридичних наук

Віктором Голубом

Офіційне цитування: CASE of Anželika Šimaitienė v. Lithuania (application no. 36093/13)

Офіційний текст англійською мовою: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-202360>

РІШЕННЯ

Ст.6 ч.1 (цив.) • Незалежний і безсторонній суд • Провадження щодо оскарження Указу Президента Республіки про звільнення судді
Ст.1 Прот.1 • Мирне володіння майном • Відмова у відшкодуванні судді несплаченої заробітної плати за період відсторонення від посади судді • Відсутність передбачуваності

СТРАСБУРГ

21 квітня 2020

Це рішення стане остаточним за умов передбачених ч.2 Статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційному перегляду.

У справі Анжеліка Сімаїтієне проти Литви,
Європейський Суд з прав людини (Четверта Секція), засідає у складі Палати, яка складається з:

п. Йона Фрідріка Кйольбро (Jon Fridrik Kjølbrog), *Президент*,
п. Пауло Пінто де Альбукерке (Paulo Pinto de Albuquerque),
п. Фаріса Вехабовіча (Faris Vehabović),
п. Юлії Антоанелли Моток (Iulia Antoanella Motoc),
п. Карло Ранзоні (Carlo Ranzoni),
п. Марко Бошняка (Marko Bošnjak),
п. Пітера Пацолая (Péter Paczolay), *суддей*,
та п. Андреа Тамієтті (Andrea Tamietti), *Секретаря Секції*,
Розглянувши справу на закритому засіданні 26 березня 2019 та березня 2020,
Виносить наступне рішення, яке було прийнято в цей день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа розпочата за заявою (№ 36093/13) проти Литовської Республіки, що подана до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (“Конвенція”) литовською громадянкою, пані Анжелікою Сімаїтієне (“заявниця”) 27 травня 2013 року.

2. Заявниця була представлена пані А. Пукієне, юристом, що практикує в м. Вільнюс. Уряд Литви (“Уряд”) був представлений їхнім Уповноваженим, пані К. Бубнайте-Сірмене.

3. Заявниця стверджувала, зокрема, що вона не мала права на незалежний і безсторонній суд, в порушення частини 1 статті 6 Конвенції. Вона також скаржилася, що, хоча кримінальне провадження проти неї було припинено, їй не було виплачено заробітну плату протягом періоду, коли вона була відсторонена від посади судді, в порушення частини 2 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції.

4. 27 січня 2017 року повідомлення про скарги щодо права на незалежний і безсторонній суд, права на презумпцію невинуватості та права на захист власності було передано Уряду, а решту заяви було визнано неприйнятною відповідно до пункту 3 Правил 54 Регламенту Суду.

5. Пан Егідіус Куріс, суддя обраний від Литви, відведений від справи (пункт 3 Правил 28 Регламенту Суду). Відповідно, 5 березня 2019 Президент Секції обрав пана Пауло Пінто де Альбукерке як суддю *ad hoc* зі списку трьох осіб призначених Республікою Литва як правомочних відправляти правосуддя в якості такого судді (частина 4 Статті 26 Конвенції та пункт 1(a) Правил 29 Регламенту Суду).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

6. Заявниця 1970 року народження проживає в селищі Пасілаічіаі Вільнюського регіону.

7. 11 травня 1995 року Президент Республіки, Президент А.В., призначив заявницю в якості судді Третього районного суду м. Вільнюса (далі – Районний суд).

A. Кримінальне провадження проти заявниці

8. Указом від 21 лютого 2006 року та на підставі частини 2 статті 114 Конституції та частини 3 статті 47 і частини 1 статті 89 Закону про суди (див. п.п. 57, 58 та 60 нижче) та на підставі пропозиції Генерального прокурора, Президент Республіки, Президент В.А., відсторонив заявницю від займаної нею посади судді і дозволив притягнути її до кримінальної відповідальності у зв'язку з кримінальними обвинуваченнями у зловживанні службовим становищем (ч. 1 статті 228 Кримінального Кодексу) та підркокою документів (ч. 2 статті 300 Кримінального Кодексу). Підозрювалося, що заявниця вчинила ці злочини під час виконання своїх судових обов'язків у цивільній справі, яку вона розглядала у червні 2002 року та яка стосувалася приватизації квартири.

9. Рішенням Каунаського районного суду 15 березня 2010 року заявниця була виправдана по відношенню до обох інкримінованих діянь.

10. 1 липня 2011 року апеляційний суд визнав рішення суду першої інстанції незаконним та необґрунтованим на підставі того, що суд допустив помилку при вивченні та оцінці фактів. Апеляційний суд вважав, що своїми діями під час розгляду справи про приватизацію квартири, заявниця “дискредитувала титул судді та повноваження судової гілки влади, [та] прийняла незаконне та необґрунтоване судове рішення” і таким чином “нанесла державі серйозну шкоду” і що такі її дії “відповідали частині 1 статті 228 та частині 2 статті 300 Кримінального кодексу”. Незважаючи на це, апеляційний суд заккрив кримінальне провадження через те, що спливав строк притягнення до кримінальної відповідальності.

11. Заявниця подала апеляцію з питань права, аргументуючи порушення принципу презумпції невинуватості.

12. Постановою від 8 травня 2012 року Верховний суд, засідаючи на пленарному засіданні у складі шістнадцяти суддів (*plenarinė sesija*), погодився з висновком апеляційного суду, що притягнення до відповідальності заявника було заборонено за спливом строків

притягнення до кримінальної відповідальності. Верховний Суд разом з тим підкреслив, що певні висловлення у постанові апеляційного суду (див. п. 10 вище) порушують право заявника на презумпцію невинуватості, оскільки їх можна розуміти як встановлення того, що заявниця винна у вчиненні злочину. Це було суттєвим порушенням кримінальної процедури. З цієї причини Верховний Суд повністю скасував рішення апеляційного суду.

13. Щодо питання презумпції невинуватості, Верховний Суд також зазначив, що при закритті кримінального провадження через сплив строку для притягнення до кримінальної відповідальності питання про вину особи не вирішувалося. Кримінальний кодекс забороняв виносити обвинувальний вирок після настання законодавчо визначеного обмеження щодо спливу строку притягнення до кримінальної відповідальності. Якщо суд при закритті кримінального провадження також визнає особу винною у вчиненні певного злочину, це буде порушенням принципу презумпції невинуватості, встановленого статтею 31 Конституції. Основоположним також є те, що принцип презумпції невинуватості повинен дотримуватись державними органами та посадовими особами. Факт того, що особа не може бути визнана винною у злочині за відсутності остаточного рішення суду, також підкреслювався Європейським судом з прав людини. Для Верховного Суду це означало, що при скасуванні виправдувального вироку і в той же час закриття кримінального провадження через сплив строків для притягнення до кримінальної відповідальності, рішення апеляційного суду не могло ґрунтуватися на заявах, що по суті означали, що особа була винною у вчиненні злочину. Незважаючи на це, Верховний Суд разом з тим вважав, що припинення кримінальної справи через законодавчі обмеження строків давності само по собі не означало, що особа була реабілітована і не може прирівнюватись до виправданя.

В. Дисциплінарне провадження проти заявниці, її відсторонення від посади та цивільне провадження щодо її поновлення на посаді та невиплату заробітної плати

1. Дисциплінарне провадження проти заявниці

14. 15 липня 2010 року, в той час як кримінальна справа проти заявниці ще була відкрита, Генеральний прокурор написав до Президента Республіки, Президента Д.Г., зазначивши, що було б доцільно розглянути питання про те, чи заявниця насправді дискредитувала звання судді через недбале виконання своїх обов'язків.

15. 16 липня 2010 року заявниця попросила Президента Республіки поновити її на посаді судді.

16. 14 березня 2011 року Президент Третього районного суду міста Вільнюса повідомив Судову раду (*Teismų taryba*), орган самоврядування суддів, що він отримав певну інформацію від Служби спеціальних розслідувань щодо неправильного ведення цивільних справ заявницею в 2001 році. Судова рада, як наслідок доручила Президенту цього суду розслідувати дане питання.

17. 29 березня 2011 року Президент Третього районного суду міста Вільнюса затвердив внутрішню слідчу комісію. Комісія вивчала, як заявниця виконувала свої обов'язки під час розгляду цивільних справ у цьому суді між 1 січня 2000 року та 10 листопада 2003 року (коли вона пішла у декретну відпустку).

18. Комісія представила свої висновки 26 квітня 2011 року, встановивши, що заявниця недбало виконувала свої обов'язки протягом відповідного періоду. Висновки потім були представлені Судовій раді, яка передала їх Президентові Республіки.

19. Указом № 1К-699 від 24 травня 2011 року Президент Республіки звернувся до Судової ради за пропозицією щодо того, чи слід звільнити заявницю з посади за те, що вона дискредитувала посаду судді, зважаючи на висновки комісії від 26 квітня 2011 року.

20. 24 травня 2011 року заявниця оскаржила висновки внутрішнього розслідування у Судовій раді. У відповідь на її клопотання про те, що висновки не були об'єктивними, Третій районний суд міста Вільнюса пояснив Судовій раді, чому лише в той час, тобто в 2011 році, він перевіряв, як заявниця виконувала свою роботу, коли розглядала цивільні справи у цьому суді в 2003 році. Районний суд зазначив, що станом на осінь 2003 року заявниця не розглядала цивільні справи, а коли вона повернулася з декретної відпустки 21 січня 2005 року, вона розглядала лише адміністративні справи, доки не була відсторонена Указом Президента Республіки від 21 лютого 2006 року (див. п.8 вище).

Після цього Вільнюський обласний суд визнав, що висновки комісії були справедливими і що факти, згадані в цих висновках, відповідають дійсності.

21. Судова рада провела слухання 6 червня та 15 липня 2011 року, на яких заявниця була присутньою. Вона заперечувала будь-яку провину щодо виконання своїх обов'язків.

22. 15 липня 2011 року Судова рада одноголосно рекомендувала Президенту Республіки звільнити заявницю з посади за те, що вона дискредитувала звання судді, на підставі частини 1 (5) статті 90 Закону про суди (див. п. 59 нижче). Рекомендація Судової ради ґрунтувалася на висновках внутрішнього розслідування (див. п.п. 17 та 18 вище). Судова рада також зазначила, що вона прийняла до уваги "правову оцінку того, як апеляційний суд оцінив поведінку заявниці відповідно до статей 228 та 300 Кримінального кодексу у своїй постанові від 1 липня 2011 року" (див. п. 10 вище).

23. 18 липня 2011 року Президент Республіки прийняв Указ № 1К-764, звільнивши заявницю з посади за те, що вона дискредитувала посаду судді на підставі частин 1 (4) та (5) статті 112 та частину 1 (5) статті 115 Конституції та частин 1 (5) та (6) статті 90 Закону про суди, отримавши пропозицію від Судової ради (див. п.п. 57 та 59 нижче).

24. Того ж дня в офісом Президента Республіки було випущено наступний прес-реліз:

“Президент Д.Г. підписав указ, згідно з яким на підставі Конституції та Закону про суди та з огляду на одноголосну пропозицію Судової ради [заявницю] було усунуто з посади судді Третього районного суду міста Вільнюса за дискредитацію цієї посади.

[Заявниця] затягувала справи щодо стягнення боргів. Вона також була недбалою і діяла поспішно коли слухала справи про приватизацію квартир на умовах, вигідних приватній особі, реституції землі та інших справах, пов'язаних з нерухомістю, [і] покладалася на неіснуючі документи та неправдиві показання свідків.

Той факт, що [заявниця] підробила документи та прийняла незаконне і необґрунтоване рішення, яке дозволило приватизацію квартири на умовах, вигідних приватній особі, було визнано апеляційним судом 1 липня; однак через законодавчі обмеження строків давності [цей суд] не зміг прийняти обвинувальний вирок.

З метою запобігання подібним ситуаціям у майбутньому з ініціативи Президента Республіки були прийняті зміни до Кримінального кодексу, що продовжують часові рамки законодавчих обмежень строків давності так, щоб особи, які вчинили злочини, не змогли unikнути кримінальної відповідальності.

Президент звільнив вісім суддів за дискредитацію звання судді.”

2. Цивільне провадження щодо поновлення заявниці на посаді та невиплату заробітної плати

25. Заявниця попросила свого колишнього роботодавця, районний суд, виплатити їй невиплачену заробітну плату за період з 21 лютого 2006 року по 18 липня 2011 року (див. відповідно п.п. 8 та 23 вище), але цей суд відхилив її клопотання.

26. Потім заявниця розпочала цивільне провадження, оскаржуючи її звільнення з посади Указом Президента Республіки від 18 липня 2011 року та вимагаючи невиплачену заробітну плату за вищезазначений період. Вона також оскаржила всі процесуальні рішення, що стосувались судової адміністрації, які призвели до указу Президента (див. п. 22 вище). Заявниця вказала на змінену частину 3 статті 47 Закону про суди (див. п. 58 нижче), а також посилалася на частину 2 статті 6 Конвенції та статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції, зазначаючи, що жодного обвинувального вироку не було прийнято щодо неї і тому їй слід було виплачувати її заробітну плату протягом усього періоду, коли вона була відсторонена від своїх обов'язків.

У зв'язку з цим видається, що 18 жовтня 2011 року Третій районний суд міста Вільнюса видав документ, підписаний його Президентом та головним бухгалтером, із зазначенням, що “заробітна плата” заявника між 21 лютого 2006 року і 18 липня 2011 року становила 322,874 литовських літ (LTL - приблизно 94,370 євро (EUR)), а “соціальне страхування [податок]” був додатково 100,674 LTL (29,155 EUR).

27. Апеляційний суд вирішив, що Паневежиський обласний суд повинен розглядати справу заявниці як суд першої інстанції, оскільки її цивільний позов стосувався питань, які вже були розглянуті Вільнюським обласним судом, а тому був необхідний неупереджений суд.

28. Рішенням від 7 червня 2012 р. Паневежиський обласний суд відхилив цивільний позов заявниці. Суд не знайшов недоліків у внутрішніх провадженнях судової адміністрації, які призвели до прийняття указу Президента Республіки про звільнення заявниці. Щодо позову заявниці в частині її невикраденої заробітної плати, суд зазначив, що вона була відсторонена від займаної посади 21 лютого 2006 року, але обвинувальний вирок не був винесений, оскільки кримінальне провадження було припинено через спливу строків притягнення до відповідальності. Частина 3 статті 47 Закону про суди, яка діяла на момент звільнення заявниці 18 липня 2011 року (див. п. 58 нижче), передбачала, що зарплата судді повинна була бути виплачена, якщо кримінальне провадження стало неможливим. На думку Паневежиського обласного суду, це правило означало, що судді слід отримати компенсацію, якщо його відсторонення було необґрунтованим. У цьому контексті суд також посилається на постанову Верховного Суду від 8 травня 2012 року, де він постановив, що закриття кримінального провадження через спливу строків притягнення до відповідальності не означає, що особа була реабілітована; таке рішення не прирівнюється до виправдувального вироку (див. п.13 *in fine* вище). Таким чином, обласний суд вважав, що в даній ситуації відсутність обвинувального вироку не означає, що заявниця була відсторонена від посади без причини. Зважаючи на те, що заявниця не виконувала свої судові обов'язки між 21 лютого 2006 р. та 18 липня 2011 р. і, що її відсторонення не було визнано необґрунтованим, не було б справедливим і честним призначити їй невикрадену заробітну плату за цей період часу. Обласний суд також вважав, що “поки вона [була] відсторонена від своїх судових обов'язків, заявниці [ніщо] не заважало працювати на іншій роботі; вона також могла отримувати інші доходи”. Наостанок, Паневежиський обласний суд також послався на частину 3 статті 47 Закону про суди, яка діяла на момент відсторонення заявниці 21 лютого 2006 року (див. п. 58 нижче), і вирішив, що заявниця могла законно очікувати повернення їй заробітної плати лише у разі виправдувального вироку.

29. Заявниця подала апеляційну скаргу, оскаржуючи різні аспекти її звільнення Указом Президента від 18 липня 2011 року та вимагаючи її не виплачену заробітну плату. Заявниця також просила направити питання щодо процедури її звільнення до Конституційного Суду. Крім того, вона попросила апеляційний суд направити певні питання до Суду Європейського Союзу для попереднього рішення. По-перше, вона зазначила, що це стосується питання про те, чи може стаття 48 Хартії основних прав Європейського Союзу, яка закріплює принцип презумпції невинуватості, тлумачитися таким чином, що закриття кримінального провадження через спливі строків притягнення до кримінальної відповідальності означало, що людина все ще вважалася винною у скоєнні злочину. По-друге, заявниця хотіла дізнатись, чи можна тлумачити статтю 17 Хартії основних прав Європейського Союзу, яка закріплює право власності, таким чином, що частина 3 статті 47 Закону про суди може бути підставою для відмови у виплаті заробітної плати судді, якщо кримінальну справу було закрито через спливі строків притягнення до відповідальності, а не у тому випадку, коли провадження було припинено виправдовувальним вироком.

30. 13 серпня 2012 року президент відділу цивільних справ апеляційного суду призначив трьох суддів цього суду - суддів Р.Г., Д.В. та А.Б. - заслухати апеляцію заявниці. Після того як двоє із цих суддів відмовилися засідати у такому складі - оскільки один з них раніше працював у Вільнюському обласному суді, який був одним із відповідачів у тому провадженні, а інший знав заявницю особисто – нова палата була призначена Президентом апеляційного суду, що складалася з судді Д.В. (суддя-доповідач), суддя Р.Н. та суддя А.Й. Матеріали справи були передані судді Д.В.

31. 12 листопада 2012 року заявниця намагалася оскаржити склад апеляційного суду на підставі того, що він не був неупередженим. Вона заявила, що подала певні процесуальні клопотання до цього суду, наприклад, щодо проведення усного слухання та призупинення цивільного провадження та передачі певних питань до Конституційного Суду, але ці клопотання не були долучені до матеріалів справи.

32. 13 листопада 2012 року Президент апеляційного суду відхилив скаргу заявниці. На підставі матеріалів справи він зазначив, що її прохання щодо усного слухання та направлення до Конституційного суду були внесені до справи, але не були підшиті до неї, оскільки, коли ці клопотання були подані, матеріали справи вже були передані судді Д. В., суддею-доповідачеві, і це була робота працівників суду підшивати документи до матеріалів справи, коли вони отримували їх та матеріали справи. У даному випадку помічник суду не отримав справи до дня судового засідання. Президент апеляційного суду також зазначив, що у випадку відхилення клопотання клопотань сторін щодо усного

слухання та направлення до Конституційного суду ці клопотання можуть бути розглянуті при прийнятті рішення по суті справи.

33. Постановою від 28 листопада 2012 року апеляційний суд у складі палати з трьох суддів (суддів Д.В., Р.Н. та А.Й. - див. п. 30 вище), розглянув рішення Паневежиського обласного суду (див. п. 28 вище) і постановив, що цей суд належним чином вивчив юридичні та фактичні обставини справи. Тому рішення суду першої інстанції залишилося без змін. Апеляційний суд відхилив прохання заявниці щодо усного слухання. На думку суду, справа стосувалася питань права, а не фактичних питань, і тому її можна було вирішити у письмовому провадженні. Він також відхилив її прохання передати певні питання на розгляд Конституційного Суду, вважаючи, що відповідь на ці питання була надана апеляційним судом, коли він вивчав суть її апеляції (див. п. нижче).

34. Щодо суті справи апеляційний суд встановив, що не було допущено жодних процедурних помилок судовою адміністрацією під час прийняття процесуальних актів, що призвели до Указу Президента Республіки від 18 липня 2011 року про звільнення заявниці. Як не було жодних підстав ставити питання щодо цих рішень перед Конституційним Судом, оскільки його позиція щодо процедур та повноважень Президента звільняти суддів була визначеною та зрозумілою. Апеляційний суд також відхилив клопотання заявниці щодо питань про презумпцію невинуватості та право власності, з приводу направлення їх до СЕС для попереднього рішення (див. п. 29 вище), вважаючи, що таке направлення не було необхідним. На думку апеляційного суду, заявницю було звільнено не через кримінальну відповідальність, а з інших причин - ретроспективного внутрішнього розслідування того, як вона виконувала свої обов'язки з 1 січня 2000 року до 10 листопада 2003 року. З одного боку, апеляційний суд також вважав, що той факт, що кримінальну справу проти заявниці було закрито через сплив строків притягнення до відповідальності, сам по собі не означає, що було винесено виправдувальний вирок, коли прийнято було би рішення про відсутність будь-яких причин починати кримінальне провадження проти заявниці. З іншого боку, закриття кримінального провадження на вищезгаданій основі також не можна розглядати як обвинувальний вирок.

35. Апеляційний суд явно не продовжив розвивати висновок Паневежиського обласного суду про те, що заявниця могла працювати на іншій роботі, поки вона була відсторонена від посади (див. п. 28 *in fine* вище), хоча зазначив, що частина 1 статті 113 Конституції забороняє суддям займатися іншою діяльністю (див. п. 57 нижче). Апеляційний суд все-таки зазначив, що до того, як кримінальне провадження було закрито апеляційним судом 1 липня 2011 року, були порушені дисциплінарні провадження стосовно заявниці. Під час цих

дисциплінарних проваджень було встановлено, що заявниця виконувала свої судові обов'язки недбало задовго до її відсторонення у 2006 році. Тому не було жодних підстав компенсувати заявниці заробітну плату, яку вона не отримувала з часу її відсторонення та до звільнення з посади Указом Президента №. 1К-764 від 18 липня 2011 р. (див. п.23 вище). Не уточнюючи, на яку версію норми він посилається, апеляційний суд також вважав, що частина 3 статті 47 Закону про суди встановлює презумпцію невинуватості відносно суддів, і така презумпція щодо заявниці була дотримана, коли кримінальну справу було закрито через спливу строків притягнення до відповідальності. Однак, закриття кримінального провадження через спливу строків давності, саме по собі, не відновило бездоганної репутації заявниці, що було обов'язковою вимогою для судді. Тому Президент Республіки діяв правильно при прийнятті Указу №. 1К-764 щодо звільнення заявниці. Більше того, оскільки повноваження заявниці як судді не могли бути відновлені через втрату нею репутації, також не було підстав призначити їй компенсацію за втрату заробітної плати.

36. Заявниця подала апеляцію з питань права, аргументуючи, з-поміж іншого тим, що при розгляді її справи апеляційний суд не був незалежним та безстороннім, що було підтверджено також тим, що лише через місяць після прийняття рішення у її справі суддя Д.В. був номінований до Верховного Суду. Інший суддя з цього складу, Р.Н., в той час також був кандидатурою для такого підвищення. Заявниця також оскаржувала, яким чином апеляційний суд вирішував питання про її звільнення Указом Президента від 18 липня 2011 року та її не виплачену заробітну плату. Заявниця вважала, що це були питання права, які заслуговували на розгляд Верховним Судом.

Остаточним рішенням від 4 березня 2013 року Верховний Суд відмовився розглядати апеляцію заявниці з питань права.

С. Підвищення двох суддів апеляційного суду в Верховний Суд

1. Підвищення судді Д.В.

37. 4 грудня 2012 року Сейм ухвалив постанову про затвердження добровільної відставки судді Верховного Суду Е.Б. Відповідно у Верховному суді було вакантне місце.

38. 13 грудня 2011 року на підставі частини 2 статті 73 Закону про суди (див. п. 58 нижче) Президент Верховного Суду Г.К. висунув суддю апеляційного суду, суддю Д.В., в якості кандидата на призначення до Верховного Суду, зробивши в зв'язку з цим пропозицію Президенту Республіки. Президент Верховного Суду визнав досвід кандидата в академічній галузі, її численні публікації в галузі права, її колишній досвід в якості правника (адвоката), її чудові результати роботи в апеляційному суді та її бездоганну репутацію. Він також підкреслив

необхідність забезпечити рівновагу між практиками та науковцями та підкреслив, що головним пріоритетом у цей конкретний момент є збільшення науковців в лавах Верховного Суду.

39. 13 грудня 2012 року Президент Республіки ухвалив інший указ, в якому просив Судову раду надати пропозицію щодо того, чи суддя Д.В. могла бути призначена до Верховного суду.

40. Відповідно до позиції Уряду, оцінивши особисті та професійні характеристики судді Д.В. та її академічну та педагогічну діяльність, а також відсутність будь-яких скарг на її роботу в якості судді, 14 грудня 2012 року Судова рада одногolosно схвалила її номінацію в якості кандидата, запропонувавши Президенту Республіки призначити її до Верховного Суду.

41. 18 грудня 2012 року Президент Республіки ухвалив ще один указ, попросивши Сейм призначити суддю Д.В. до Верховного Суду. Сейм призначив суддю Д.В. до Верховного Суду 17 січня 2013 року.

2. Підвищення судді Р.Н.

42. 15 січня 2013 року Сейм ухвалив постанову про звільнення судді П.Ж. із Верховного Суду на тій підставі, що він досяг пенсійного віку. Відповідно у Верховному суді було вакантне місце.

43. 6 лютого 2013 року, на підставі частини 2 статті 73 Закону про суди (див. п. 58 нижче), Президент Верховного Суду Г.К. висунув суддю апеляційного суду, суддю Р.Н., в якості кандидата на призначення до Верховного Суду, та зробив пропозицію Президентові Республіки з цього приводу. Президент Верховного Суду визнав успішний досвід кандидата в академічній галузі - він був доктором юридичних наук та професором, мав численні публікації в галузі права. Президент Верховного Суду також підкреслив його винятковий професіоналізм, особисту характеристику та довгу професійну кар'єру в рамках судової системи починаючи з 1999 року, коли він починав працювати консультантом та радником у різних адміністративних та цивільних судах. Крім того, Президент Верховного Суду відзначив активну участь судді Р.Н. у навчанні суддів та участі у законодавчому процесі, на додачу до його міжнародного досвіду, бездоганну репутацію та значні результати під час роботи на посаді судді в апеляційному суді. Президент Верховного Суду підкреслив, що працевлаштування більшої кількості суддів у Верховний суд, які мали наукові досягнення в галузі права було пріоритетом.

44. Указом від 26 лютого 2012 року Президент Республіки звернувся до Судової ради за пропозицією щодо того, чи суддя Р.Н. міг бути призначений до Верховного суду.

45. Відповідно до позиції Уряду, оцінивши особисті та професійні характеристики судді Р.Н. та його академічну та педагогічну діяльність, а також відсутність скарг щодо його роботи на посаді судді, 1 березня

2013 року Судова рада одногосно схвалила його номінацію в якості кандидата, запропонувавши Президенту Республіки призначити його до Верховного Суду.

46. Указом від 6 березня 2013 року Президент Республіки попросив Сейм призначити суддю Р.Н. до Верховного Суду. Сейм призначив суддю Р.Н. до Верховного Суду 28 березня 2013 року.

47. У жовтні 2014 року Сейм усунув суддю Г.К. з посади Президента Верховного Суду після закінчення терміну його призначення. Місце таким чином стало вакантним.

48. Відповідно до позиції Уряду, який, у свою чергу, цитував інформацію, отриману від Канцелярії Президента Республіки, - розглянувши кілька кандидатур на вакантну посаду та отримавши згоду судді Р.Н., Указом від 12 грудня 2014 р. Президент Республіки звернувся до Судової ради за пропозицією щодо його призначення. За словами Уряду, таке рішення Президента було визначене великим досвідом роботи судді Р.Н. у судовій системі, досконалими адміністративними та управлінськими навичками, знаннями роботи загальних та спеціалізованих судів та роботою в судах різного рівня юрисдикції. Його міжнародний досвід та знання мов також були позитивно відзначені, враховуючи представницьку роль Президента Верховного Суду.

49. Отримавши схвалення номінації судді Р.Н. Судовою радою, 15 грудня 2014 року Президент Республіки запропонував його кандидатуру Сейму, який затвердив її 18 грудня 2014 року.

D. Цивільне провадження щодо шкоди

50. У 2014 році заявниця розпочала цивільне провадження щодо шкоди, яку вона отримала через втрату своєї заробітної плати за період відсторонення від судової посади. Вона зазначила, серед іншого, що поки вона була відсторонена їй не виплачувалась заробітна плата, не відраховувались також соціальні виплати або внески до програми пенсії за віком. Як результат, вона не могла користуватися державними послугами охорони здоров'я.

51. Рішенням від 9 червня 2015 р. Вільнюський обласний суд відхилив цивільний позов заявниці. Суд зазначив, що відповідно до статті 47 Закону про суди (див. п. 58 нижче), Президент Республіки мав право відсторонити суддю від посади. За обставинами справи заявниці, її повноваження були припинені, коли виникло питання про її кримінальну відповідальність. Суд також зазначив, що за результатами пленарного засідання Верховного Суду винесено остаточне рішення у кримінальному провадженні 8 травня 2012 року, коли кримінальне провадження проти заявниці було закрито через спливу строків давності (див. п.п. 12 та 13 вище). Вільнюський обласний суд постановив, що

згідно з частиною 3 статті 47 Закону про суди “чинній на той час” рішення у кримінальній справі визначало наслідки припинення судових повноважень: “якщо суддя був визнаний невинним, його або її повноваження були відновлені, і йому/їй виплачувалась заробітна плата за період відсторонення”. Відповідно, на думку Вільнюського обласного суду, закон чітко і однозначно встановлював, коли судді може бути відшкодовано строк, коли його повноваження припинялись. Суд також підкреслив, що питання про тривалість призупинення повноважень судді не регулюється законом, тому це безпосередньо залежало від того, як розглядалася кримінальна справа та коли у справі можна було прийняти рішення. Для Вільнюського обласного суду, “навіть якщо призупинення повноважень [судді] більше п'яти років не було виправданим”, це не було підставою визнати протиправним рішення Президента Республіки призупинити повноваження заявниці та дозволити розпочати кримінальне провадження проти неї. З цього випливало, що не було жодного причинно-наслідкового зв'язку між прийняттям Указу Президента від 21 лютого 2006 року (див. п. 8 вище) та наслідками, які повинна була відчувати заявниця. Заявниця була звільнена з посади до закінчення кримінального провадження та внаслідок дисциплінарної відповідальності.

52. Вільнюський обласний суд також вважав, що заявниця мала вибір - дочекатися результату кримінальної справи і “законно очікувати”, що її заробітна плата за період відсторонення буде виплачена, якщо у її справі буде прийнято виправдувальний вирок, або отримати іншу роботу і таким чином отримувати дохід.

53. Заявниця подала апеляцію, аргументуючи це тим, що суд першої інстанції помилився, дійшовши до висновку, що той факт, що Президент Республіки мав право ухвалити Указ від 21 лютого 2006 р., означав, що вона не довела, що були вчинені протиправні дії з боку держави, яка була б підставою для цивільної відповідальності. Вона зазначила, що протиправні дії держави проявились не у згаданому вище указі як такому, а в тому, що після прийняття указу та призупинення її повноважень судді у неї не було можливості оскаржити цей указ. Як наслідок, вона не могла активно захищати свої громадянські та пов'язані з роботою права, і була приречена зазнати серйозної фінансової шкоди, також внаслідок відсутності строків щодо того, як довго можуть бути призупинені повноваження судді під час кримінального провадження, що в її випадку було затяжним періодом.

54. Заявниця також заявляла, що, не виплачуючи їй заробітну плату в період з 21 лютого 2006 року по 18 липня 2011 року, держава порушила принципи презумпції невинуватості та захисту власності. Вона знаходила висновок суду першої інстанції, що вона могла працювати під час її відсторонення (див. п. 52 вище) позбавленим суті і не підтвердженим доказами. Насправді, між 21 лютого 2006 р. і 18 липня

2011 р. їй не було звільнено з посади, а це означало, що протягом усього цього часу її статус був такий же як і у будь-якого іншого судді, який не міг провадити іншу діяльність, крім викладацької. Нарешті, заявниця зазначила, що в цих цивільних провадженнях про відшкодування збитків вона не оскаржувала Указ Президента від 18 липня 2011 р. про звільнення з посади, оскільки це питання вже було вивчено під час першої серії цивільних проваджень (див. п.п. 25-36 вище). Вона підкреслила, що її звільнення не було пов'язане з результатами кримінальної справи. Це виходило з того, що її кримінальне переслідування тривало з 21 лютого 2006 року по 8 травня 2012 року, тоді як вона була звільнена з посади 18 липня 2011 року. Іншими словами, звільнення, яке відбулося в 2011 році, не могло ґрунтуватись на рішенні кримінального суду, яке було прийнято через рік, у 2012 році.

55. Рішенням від 20 квітня 2016 року апеляційний суд залишив рішення суду нижчого рівня без змін. Апеляційний суд спирався на міркування суду першої інстанції та апеляційних судів у першій цивільній справі заявниці (див. п.п. 25-35 вище), які, на його думку, ґрунтувалися на частині 3 статті 47 Закону про суди, яка діяла на момент звільнення заявниці (18 липня 2011 р.). Ця норма передбачала, що судді повинно бути відшкодовано втрату заробітної плати, коли кримінальне провадження стало неможливим (див. п. 58 нижче). Ці суди виходили з того, що метою цієї норми було відшкодування судді за період, коли його обов'язки були необґрунтовано обмежені. Як зазначають суди в рамках серії першого цивільного провадження, і як заявляв Верховний Суд під час кримінального провадження проти заявниці (див. п. 13 *in fine*), закриття кримінального провадження через сплив строків притягнення до відповідальності не прирівнювалось до реабілітації особи, а також не могло бути прирівняним до виправдання особи. Апеляційний суд, таким чином, мотивував, що відсутність винесеного обвинувального вироку через сплив строків притягнення до відповідальності не дозволяє зробити висновок про те, що виконання обов'язків судді були призупинені незаконно. Суд вважав, що втрата (невиплачена заробітна плата) була спричинена самою заявницею, а саме через те, що вона недбало виконувала свої судові обов'язки. Нарешті, щодо аргументу заявниці про те, що вона не могла працювати на іншій роботі, поки її судові повноваження були призупинені, апеляційний суд повторив висновки суду першої інстанції (див. п. 52 вище), що заявниця мала вибір: дочекатися результатів кримінальної справи і, згідно з чинною на той час редакцією Закону про суди, законно розраховувати, що їй буде компенсовано її невиплачену заробітну плату, якби рішення про виправдання було б прийнято, або працювати на іншій роботі та отримувати дохід. Відповідно, заявниця помилково

заявила, що такі міркування судом першої інстанції були позбавлені суті і не ґрунтувалися на будь-яких доказах.

56. Відповідно до позиції Уряду, постановою від 26 липня 2016 року Верховний Суд відмовився розглядати апеляцію заявниці з питань права.

II. РЕЛЕВАНТНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИКА

57. Конституція, наскільки це релевантно, містить наступне:

Стаття 30

“ Особа, чії конституційні права чи свободи порушені, має право звернутися до суду.

Відшкодування матеріальної та моральної шкоди завданої особі, повинно бути встановлено законом.”

Стаття 31

“ Особа вважається невинуватою допоки у встановленому законодавством порядку не доведена її провина та її не визнано винною чинним рішенням суду.

Особа, обвинувачена у скоєнні злочину, повинна мати право на публічне та справедливе слухання своєї справи незалежним і безстороннім судом...”

Стаття 112

“... ”

Судді Верховного Суду та його Президент, обраний із них, призначаються та звільняються Сеймом за поданням Президента Республіки.

Судді апеляційного суду та його Президент, обраний із них, призначаються Президентом Республіки за згодою Сейму.

Президент Республіки призначає суддів та президентів районних, обласних та спеціалізованих судів і змінює місця їх роботи.

Спеціальна інституція суддів, передбачена законом, консультує Президента Республіки щодо призначення, підвищення та переведення суддів або звільнення їх від виконання обов'язків...”

Стаття 113

“Судді не можуть обіймати будь-які інші посади, на які вони були обрані чи призначені або працювати в будь-яких бізнесових, комерційних чи інших приватних установах або підприємствах. Вони також не можуть отримувати будь-яку винагороду, крім винагороди встановленої для суддів та виплат за навчальну чи творчу діяльність...”

Стаття 114

“Втручання у діяльність судді чи суду будь-якими установами державної влади та управління, членами Сейму чи іншими посадовими особами, політичними партіями, політичними чи громадськими організаціями або громадянами забороняється та приводить до відповідальності, передбаченої законом.

Судді не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності або затримуватися, або їх свобода не може обмежуватись в будь-якому іншому випадку без згоди Сейму, а в період між сесіями Сейму без згоди Президента Литовської Республіки.”

Стаття 115

“Судді судів Литовської Республіки звільняються з посади у встановленому законодавством порядку у наступних випадках:

- 1) за власним бажанням;
- 2) після закінчення терміну їх повноважень або після досягнення встановленого законодавством пенсійного віку;
- 3) за станом здоров'я;
- 4) у разі обрання на іншу посаду чи при переведенні, за їх згодою, на інше місце роботи;
- 5) коли їх поведінка дискредитує звання судді;
- 6) у разі набрання чинності судового рішення про їх засудження.”

58. Закон про суди (*Teismųstatymas*), наскільки це релевантно, містить наступне:

Стаття 36. Склад суду (редакція від 28 листопада 2012)

“9. У всіх інстанціях справи розподіляються на суддів та судові колегії з метою забезпечення права сторін судового розгляду та учасників слухань на незалежний та безсторонній суд.

10. Справи повинні розподілятися на суддів та судові колегії, що формуються за допомогою комп'ютерної програми, створеної відповідно до правил розподілу справ суддів та формування судових колегій суддів, затверджених Судовою радою.”

Стаття 47. Імунітет судді (редакція на момент призупинення обов'язків заявниці 21 лютого 2006 р.)

“3. Якщо суддю підозрюють або обвинувачують у вчиненні злочину, він може бути відсторонений від виконання посадових обов'язків Сеймом або - у період між сесіями Сейму - Президентом Республіки. Суддя відстороняється від своїх обов'язків до набрання чинності рішення суду у кримінальній справі. Якщо суддя визнається невинним, його обов'язки поновлюються, і йому повертається заробітна плата за період, коли він був відсторонений від посади [*jei teisėjas pripažįstamas nekaltu, jo įgaliojimai atnaujinami ir jam sumokamas atlyginimas už įgaliojimų sustabdymo laiką*].”

Стаття 47. Імунітет судді (редакція після 1 вересня 2008, чинна донині і на даний момент частина 4 статті 47 Закону про суди)

“3. ... Якщо суддю підозрюють або обвинувачують у вчиненні злочину, він може бути відсторонений від виконання посадових обов'язків Сеймом або - у період між сесіями Сейму - Президентом Республіки. Суддя відстороняється від виконання своїх обов'язків до прийняття остаточного рішення у рамках досудового слідства або до набрання чинності рішення суду у кримінальній справі. Якщо під час досудового розслідування встановлюються обставини, які доводять, що подальше розслідування в рамках кримінального провадження є неможливим або що не було зібрано достатньо доказів для підтвердження провини судді у вчиненні злочину, або якщо суддя не визнається винним за рішенням суду у кримінальній справі повноваження судді відновлюються і йому повертається заробітна плата за період, коли він був відсторонений від посади.”

Стаття 48. Робота судді та діяльність за межами суду

“1. Суддя не може виконувати інші обов'язки, щодо яких він може бути обраний чи призначений, або працювати в бізнесі чи інших приватних підприємствах чи компаніях, за винятком педагогічної чи творчої діяльності [*išskyrus pedagoginę ar kūrybinę veiklą*] ...”

Стаття 73. Призначення судді у Верховний Суд

“1. Суддя Верховного Суду призначається Сеймом після висунення Президентом Республіки.

2. Кандидати на посади у Верховному Суді обираються та висувуються Президентом Верховного Суду. Таке номінування не є обов'язковим для Президента Республіки.”

Стаття 79. Призначення Президента Верховного Суду та Президента Відділення Верховного Суду

“1. Президент Верховного Суду призначається Сеймом після висунення Президентом Республіки з числа суддів Верховного Суду.

...

4. Кандидати на посаду Президента Верховного Суду ... повинні бути розглянуті Судовою радою...”

59. Закон про суди (*Teismų įstatymas*) також містить положення про те, що суддя може бути звільнений з посади, якщо титул судді був дискредитований через його поведінку (частина 1(5) статті 90). Суддя також може бути звільнений з посади, якщо набуде законної сили судовий вирок, про його засудження (частина 1(6) статті 90). У таких випадках Судова рада, орган, що забезпечує незалежність та самоврядування суддів, консультує Президента Республіки. Засідання Судової ради є публічними, і суддя, чиє відсторонення має бути розглянуте на такому засіданні, має право брати участь у цьому слуханні та бути заслуханим. Якщо Судова рада рекомендує Президенту Республіки звільнити суддю з посади, і якщо Президент

Республіки ухвалить такий указ, відкликання може бути оскаржено до цивільних судів на трьох рівнях юрисдикції.

Ретроспективно, Судова рада рекомендувала Президенту Республіки звільнити суддів з посади за дискредитацію звання судді через таку поведінку як перебування в нетверезому стані на роботі, керування транспортним засобом в стані алкогольного сп'яніння, лайка в громадських місцях, недбале виконання посадових обов'язків, здійснення надмірного впливу на інших суддів, щоб вплинути на результат судового провадження та прийняття предметів, що мають матеріальну цінність.

60. Закон про суди також зазначає, що кримінальне провадження проти судді може бути розпочато, а його свобода обмежена лише за згодою Сейму або за згодою Президента Республіки, коли Сейм не засідає (ч.1 ст.89). Кримінальне провадження стосовно судді може бути порушено лише Генеральним прокурором (ч.2 ст. 89).

61. Що стосується призначення суддів до Верховного Суду у разі наявності вакантної посади, Статут Сейму на той час містив положення, що кандидат повинен бути затверджений Сеймом протягом одного місяця після появи вакансії або протягом одного місяця після початку сесії Сейму (стаття 204). Сейм мав повноваження призначати суддів Верховного Суду та його Президента (стаття 199).

62. На той час Кримінально-процесуальний кодекс містив наступне:

Стаття 3. Обставини коли кримінальне провадження неможливе

“1. Кримінальне провадження не може бути розпочате, а відкрите кримінальне провадження має бути припинено:

- 1) якщо не вчинено жодного кримінального діяння;
- 2) якщо кримінальна відповідальність заборонена через сплив строків притягнення до відповідальності;

...

2. Якщо обставина, зазначена у пункті 1 (1) цієї статті, стане відомою під час розгляду справи в суді, суд закриває кримінальне провадження та приймає виправдувальний вирок.”

63. У постанові від 16 січня 2006 року Конституційний суд визначив:

“13. Регулюючи відносини кримінального процесу, слід також звертати увагу на імператив презумпції невинуватості, закріплений в Конституції. Слід керуватися цим конституційним імперативом не лише під час розгляду кримінальної справи в суді, але і під час досудового слідства. ... Конституційний суд [вже] підкреслював, що особливо важливо, щоб державні установи та посадові особи дотримувалися принципу презумпції невинуватості, [і] що публічні особи повинні в цілому утримуватися від посилення на людину як на злочинця, поки вину особи у вчиненні злочину не доведено у встановленому законом порядку та [особу] визнано винною рішенням суду, яке набрало законної

сили, інакше людська честь та гідність можуть бути порушені і права та свободи людини можуть бути підірвані.”

64. У постанові від 9 травня 2006 р. щодо конституційної системи судової влади та її самоврядування, щодо призначення, підвищення і переведення суддів та звільнення їх з посади та щодо продовження повноважень суддів Конституційний суд визначив:

“Зазначалося, що спеціальна інституція суддів, передбачена законом, визначена пунктом 5 статті 112 Конституції, теж бере участь (тим самим також має певні конституційні повноваження) у формуванні судової влади. У сфері формування судової влади ця спеціальна інституція суддів (яка ... є важливим елементом самоврядування судової влади [та] незалежності державної влади) є врівноваженням Президента Республіки, який є частиною виконавчої влади ... статус, самостійність, [і] незалежність судової влади та конституційний принцип поділу влади не дозволяють конституційній цілі та функціям цього спеціального інституту суддів бути побудованими таким чином, щоб роль [інституції] як балансу Президента Республіки у сфері формування судової влади відхилялась або ігнорувалась. З іншого боку, як уже було сказано, стримування та протизваги, які має судова влада (та її інституції) та інші гілки влади (та їх інституції) по відношенню один до одного, не можуть розглядатися як протилежні механізми відповідних повноважень. Відповідно, було б несправедливим трактувати конституційну мету цієї спеціальної інституції суддів лише як баланс Президента Республіки у сфері формування судової влади, оскільки партнерство та співпраця між Президентом Республіки та цією спеціальною інституцією суддів також необхідні для її формування (зокрема, звертаючи увагу на інтереси суспільства - засновані та відстоювані Конституцією - щоб судова влада формувалася справедливо та прозоро [і], аби [кандидати] на посаду судді обиралися лише на основі їх професійної кваліфікації та особистих якостей та [на основі] інших обставин, що визначають їхню придатність або непридатність до цієї діяльності (судова посада в конкретному суді).

...

14. У цьому контексті слід зазначити, що, як вбачав Конституційний Суд ..., рекомендація спеціальної інституції суддів, створена за частиною 5 статті 112 Конституції, породжує наступні юридичні наслідки: якщо немає рекомендацій від цієї інституції, Президент Республіки не може приймати рішення про призначення, підвищення чи переведення суддів, або [рішення] про звільнення їх з посади.

...

21. Слід також підкреслити, що навіть незважаючи на те, що домінуючим принципом формування судової системи судів вищого рівня є принцип професійної кар'єри суддів (коли суддів підвищують після вивільнення з попередньої посади та призначають на посаду суддів вищих судів), згідно з Конституцією, забороняється встановлювати будь-яке таке правове регулювання, згідно з яким лише судді можуть ставати суддями вищих судів. Встановлення такого правового регулювання та формальне дотримання принципу професійної кар'єри суддів зробить судову систему занадто закритою, підпорядкованою рутині та іншим подібним явищам.”

65. У постанові від 27 листопада 2006 року про право суддів звертатися до суду Конституційний Суд визначив:

Анжеліка Сімаїтієне проти Литви
© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Віктора Голуба

“8.4. Відповідно до статті 115 Конституції суддів судів звільняють з посади в установленому законодавством порядку, *inter alia*, коли їх поведінка дискредитує звання судді (пункт 5)...

Конституція не встановлює *expressis verbis* будь-якого типу поведінки суддів, який дискредитує титул суддів; формула ‘поведінка, що дискредитує титул судді’, є широкою і включає не лише поведінку, яка дискредитувала титул судді при здійсненні ним повноважень, але і поведінку, яка дискредитувала титул судді, що не має ніякого відношення до реалізації повноважень судді; відповідно до Конституції, законодавчий орган, а також самоврядні інституції судової влади мають право на встановлення того, яку поведінку слід вважати такою, що дискредитує титул судді, однак ні закони, ні рішення самоврядних інституцій судової влади не можуть встановити будь-який вичерпний перелік дій, за допомогою яких суддя дискредитує звання судді. ... Було також визначено, що при вирішенні питання про те, чи поведінка судді є такою, що дискредитує звання судді, всі обставини, пов'язані з цією поведінкою та її значення для справи, повинні піддаватись оцінці кожного разу .

...

14. ...

Зазначалось, що згідно з Конституцією суддя, як і будь-яка інша особа, яка вважає, що його звільнили з посади незаконно та безпідставно, має право звернутися до суду щодо захисту свого порушеного права. Це його право є абсолютним та забороняється його обмежувати чи заперечувати. Також було відзначено, що відповідно до Конституції, законодавчий орган має право на власний розсуд, відповідно до конституційного принципу правової держави, встановити, до якого суду - *inter alia* до суду загальної юрисдикції - та за якою процедурою, особа, яка вважає, що її звільнили з посади незаконно та безпідставно може подати заяву щодо захисту своїх порушених прав.

Цією постановою Конституційного Суду також визначається, що Конституція передбачає значні повноваження Президента Республіки як глави держави щодо формування судів. Президент Республіки так чи інакше бере участь у призначенні або звільненні суддів судів усіх рівнів. Спеціальна інституція суддів, передбачена законом [та], визначена частиною 5 статті 112 Конституції, яка радить Президенту Республіки, *inter alia*, щодо звільнення суддів з посади, є противагою цим конституційним повноваженням Президент Республіки.”

Щодо повноважень Президента Республіки при формуванні судової влади та імовірної нездатності судів неупереджено та незалежно вирішувати будь-яку справу проти Президента Республіки, Конституційний Суд підкреслив наступне:

“Слід підкреслити, що сам факт того, що Президент Республіки вирішує питання, пов'язані з кар'єрою суддів або бере участь у цих рішеннях ... не є підставою сумніватися у незалежності [суддів] ..., коли вони розглядають справи щодо звільнення суддів з посади ... Якщо хтось погодився з міркуваннями ... - що факт того, що Президент Республіки призначає та звільняє суддів ... та вирішує питання, що стосуються їх професійної кар'єри, є підставою сумніватися у незалежності та неупередженості суду (який слухає таку справу) - якщо сторона у справі, розглянутій цим судом, була б Президентом Республіки, то слід було б вважати, що в Литві не існує незалежного суду, який би міг вкрай неупереджено

розслідувати справу в якій Президент Республіки був би стороною. Очевидно, що таке твердження ... було б абсолютно необґрунтованим, конституційно кажучи.”

66. Конституційний Суд також підкреслив той факт, що Закон про суди передбачає дві окремі підстави для усунення судді з посади: коли рішенням суду, що набрало законної сили, передбачає, що суддя вчинив злочин (частина 1(6) статті 90) та коли суддя дискредитував звання судді (частина 1(5) статті 90), а також відзначив, що таке регулювання не порушує принципу презумпції невинуватості (див. *Linkevičienė and Others* ((рiш.), № 33556/07, 34734/07, 34740/07, п.п. 52 та 53).

67. Щодо принципу презумпції невинуватості, в нещодавній постанові від 27 червня 2016 року про закриття кримінального провадження через сплив строків притягнення до кримінальної відповідальності Конституційний Суд визначив:

“8.2. [Існуюче] правове регулювання ... створює умови, щоб суд закриття справу, не оцінюючи звинувачення висунуті проти обвинуваченого, і не з'ясовуючи, чи обвинувачений був обґрунтовано звинувачений у скоєнні злочину, або чи виправдана особа була обґрунтовано виправданою по відношенню до злочину, в якому їй було пред'явлено обвинувачення. Отже, це правове регулювання забороняє суду діяти таким чином, щоб правда у кримінальній справі могла бути встановлена і питання про вину особи, звинувачену у злочині, можна було б справедливо вирішити. Це правове регулювання ігнорує право особи на належний судовий процес, що впливає з частини 2 статті 31 Конституції та конституційного принципу правової держави.

Слід також зазначити, що згідно з [чинним] правовим регулюванням ..., якщо суду не вдалося оцінити, чи є обвинувачення висунуті проти обвинуваченого обґрунтованими, і справа закривається з тієї причини, що встановлений законом строк притягнення до кримінальної відповідальності сплив, створюється враження, що закінчення встановленого строку притягнення до відповідальності перешкождало засудженню обвинуваченого. Таке правове регулювання створює умови для постійних сумнівів щодо того, що обвинувачений був обґрунтовано обвинувачений у вчиненні злочину, а також постійних сумнівів щодо доброї репутації обвинуваченого.

...

10. Варто зазначити, що правосуддя не застосовується під час досудового розслідування; ... досудове розслідування передбачає збір та оцінку інформації, яка необхідна для вирішення питання про те, чи потрібно пред'являти обвинувачення від імені держави проти особи та чи слід передавати кримінальну справу до суду. Отже, припинення досудового розслідування внаслідок закінчення встановленого законом строку притягнення до кримінальної відповідальності означає, що протягом встановленого строку не було зібрано необхідних даних для пред'явлення обвинувачення певній особі, і немає підстав вважати що обвинувачений вчинив злочин.

Слід також зазначити, що ... частини 1 та 2 статті 31 Конституції, *inter alia*, і конституційний принцип правової держави, передбачають обов'язок законодавчої влади при регулюванні кримінальної процедури стосовно справ, де строки, протягом яких кримінальна відповідальність може бути застосована до осіб, які вчинили злочинні дії, минули, встановити таке законодавче регулювання, яке створило б умови для забезпечення відміни обвинувачення у

випадку, коли таке обвинувачення не підтвержене. Як наслідок, у випадках, коли після закінчення встановлених законом строків притягнення до відповідальності встановлено, що обвинувачення висунуті проти обвинуваченого за вчинення злочину є безпідставними, суд повинен винести виправдувальний вирок.”

III. МІЖНАРОДНІ МАТЕРІАЛИ ТА МАТЕРІАЛИ РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ ТА НЕЗМІННОСТІ СУДДІВ

68. Див. *Baka v. Hungary* [ВП], № 20261/12, п.п. 72-86, 23 червня 2016, та, більш нове, *Denisov v. Ukraine* [ВП], № 76639/11, п.п. 33-36, 25 вересня 2018.

69. Безпосередньо, Європейська хартія про закон про статус суддів від 8-10 липня 1998 містить наступне:

4. РОЗВИТОК КАР'ЄРИ

“4.2. Судді вільно здійснюють діяльність за межами свого суддівського мандата, в тому числі діяльність, яка є уособленням їхніх громадянських прав. Ця свобода не може бути обмежена, до тих пір поки така стороння діяльність не стане несумісною з упевненістю в або неупередженістю чи безсторонністю судді або ж з його готовністю ретельно займатися в належні терміни поставленими перед ним питаннями. На заняття сторонньої діяльністю (крім літературної та художньої), пов'язаної з винагородою, необхідне отримання попереднього дозволу на умовах, встановлених законом.”

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ Ч.1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

70. Заявниця заявила, що на стадії апеляційного розгляду її цивільна справа, що оскаржувала указ Президента Республіки про її звільнення, не була справедливо розглянута незалежним та безстороннім судом. Вона посилалась на частину 1 статті 6 Конвенції, відповідна частина якої містить наступне:

“У визначенні його цивільних прав та обов'язків ... , кожен має право на справедливий ... розгляд ... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.”

A. Прийнятність

1. Доводи сторін

(а) Заявниця

71. Заявниця стверджувала, що вона не мала справедливого слухання незалежним і безстороннім судом, коли її цивільний позов про незаконне звільнення та невиплату заробітної плати був розглянутий

апеляційним судом (див. п.п. 33-35 вище). Заявниця, зокрема, стверджувала, що двоє з трьох суддів були упередженими, а в обмін на винесення судового рішення на користь Президента Республіки невдовзі були підвищені до Верховного Суду.

72. На підтримку свого аргументу заявниця хотіла, щоб Суд взяв до уваги той факт, що після призначення судді Р.Н. та судді Д.В., іншим суддям з набагато більшим судовим досвідом знадобилися значно більше часу, щоб їх призначили до Верховного Суду. Наприклад, суддя А.Б., яка взяла відвід у цивільній справі заявниці, стала суддею Верховного Суду лише в січні 2015 року, хоча вона пропрацювала в апеляційному суді вісімнадцять років. Інший суддя, суддя А.М., став суддею Верховного суду після роботи в районних та обласних судах протягом дванадцяти років. Аналогічно суддя Д.С. працював в районних та обласних судах протягом шести років та в апеляційному суді більше п'яти років, перш ніж був призначеним у Верховний Суд. На противагу, суддя Д.В. - суддя-доповідач, який засідав у палатах апеляційного суду лише починаючи з лютого 2012 року і слухав цивільний позов заявниці 28 листопада 2012 року, - був номінований для підвищення у Верховний Суд 13 грудня 2012 року менше ніж через місяць після цього слухання. Заявниця вважає, що особа, яка не працювала в апеляційному суді навіть один повний рік - і яка ніколи не працювала в суді нижчого рівня - повинна була висуватися як кандидат, в якості подяки за рішення у її справі, яке було сприятливим для Президента Республіки. Той факт, що ще один суддя палати апеляційної інстанції, який слухав справу заявниці, суддя Р.Н., також був запропонований Президентом Республіки в якості кандидата у Верховний суд, незважаючи на те, що не працював один повний рік на посаді судді, лише посирили підозри заявниці.

(b) Уряд

73. Уряд на початку заявив, що єдиний факт, що Президент Республіки бере участь у призначенні суддів та вирішує питання, що стосуються їх кар'єри, не може тлумачитися таким, що жоден суд не може незалежно та безсторонньо слухати справу проти Президента Республіки (Уряд спирався на постанову Конституційного Суду від 27 листопада 2006 р., див. п.65 вище). Більше того, процедура призначення та звільнення суддів з посади була врівноваженою, особливо з урахуванням особливої ролі Судової ради як органу самоврядування суддів. В обставинах цієї справи також слід мати на увазі, що троє Президентів Республіки були залучені до кар'єри заявниці та її звільнення з посади.

74. Щодо конкретних обставин цивільної справи заявниці про поновлення на роботі, Уряд спершу заявив, що відповідно до національного законодавства справи розподіляються між судовими

палатами випадковим чином, щоб забезпечити безсторонність та прозорість (вони посилались на статтю 36 Закону про суди, див. п. 58 вище). Спочатку цивільна справа заявниці була віднесена до палати з іншим складом. Лише після того, як двоє суддів взяли відвід у справі, було призначено суддів Р.Н. та Д.В. (див. п. 30 вище). Тим не менш, незважаючи на заперечення заявниці, Президент апеляційного суду відхилив будь-які аргументи щодо їх упередженості (див. п. 31 та 32 вище).

75. Що стосується питання про підвищення судді Р.Н. та судді Д.В. у Верховний Суд, то Уряд вказав, що будь-яке таке підвищення спочатку залежало від наявності вакансії, і в даному випадку вакансії були відкриті після постанови апеляційного суду від 28 листопада 2012 року. Відповідно, при винесенні цієї постанови судді Р.Н. та Д.В. не могли передбачити, що буде можливість просування по службі. Так само, необхідність забезпечення нормального функціонування Верховного Суду вимагала, щоб заміни двох суддів, які залишили суд, були знайдені без зайвих затримок (див. п. 61 вище). Також було актуальним те, що кандидатури надійшли від Президента Верховного Суду. У зв'язку з цим Уряд також заявив, що хоча Президент Республіки не був обмежений цими кандидатурами, чинний Президент Республіки, Президент Д.Г., завжди покладался на рекомендацію Президента Верховного Суду, і не було жодного випадку, коли Президент Республіки подав іншу кандидатуру в Сейм. Об'єктивність та прозорість процедури призначення також була гарантована залученням Судової ради, з якої судді Р.Н. та Д.В. обидва отримали одностороннє схвалення.

76. Уряд також зазначив, що суддя Г.К., який був Президентом Верховного Суду на той час, формуючи склад цього суду, приділяв особливу увагу підвищенню професіоналізму цього суду, шляхом включення науковців у судову владу. Позитивний вплив професійних науковців був беззаперечно корисним для забезпечення та розвитку судової практики Верховного Суду відповідно до національного, Союзного та міжнародного правового регулювання, а також релевантної прецедентної практики Суду та в той же час, з прагненням забезпечити та підтримати найвищу професійну кваліфікацію. Таким чином, Уряд заявив, що до президентства судді Г.К. лише 20% суддів Верховного Суду мали ступінь доктора наук. З цієї причини було спеціально враховано можливість посилення складу Верховного Суду шляхом залучення вчених-юристів. За даними Уряду, наразі третина суддів у лаві Верховного Суду має ступінь доктора юридичних наук. Він стверджує, що з цього таким чином випливає, що існували об'єктивні причини - їхній досвід та висока кваліфікація як в академічній, так і в професійній галузях, в тому числі в апеляційному суді та при розгляді найскладніших справ - щодо вибору суддів Р.Н. та Д.В. бути підвищеними у Верховний Суд.

77. В світлі вищезазначеного, Уряд дійшов висновку, що заявниця мала можливість реалізувати своє право на розгляд справи незалежним та безстороннім судом.

2. Оцінка суду

(а) Базові принципи

78. В якості загального спостереження, Суд знаходить, що визначаючи в попередніх випадках, чи може орган вважатись “незалежним” - насамперед від виконавчої влади та від учасників справи - він враховував такі фактори, як спосіб призначення його членів, тривалість їхнього терміну повноважень, наявність гарантій проти зовнішнього тиску та питання, чи орган проявляє ознаки незалежності. Незмінність суддів виконавчою владою під час їх повноважень в цілому вважається наслідком їх незалежності і, таким чином, включається в гарантії частини 1 статті 6. Хоча поняття про розподіл влади між політичними органами уряду та судовою владою набуває все більшого значення у прецедентній практиці Суду, призначення суддів виконавчою чи законодавчою владою є допустимим, за умови, що призначені особи вільні від впливу чи тиску під час виконання своєї судової ролі (див. *Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina* [ВП], № 2312/08 та 34179/08, п. 49, ЄСПЛ 2013 (виписки) та судова практика, що цитується в ньому; див. також більш нове *Thiam v. France*, № 80018/12, п. 59, 18 жовтня 2018).

79. Суд також визначав, що стосовно вимоги безсторонності суд повинен бути суб'єктивно вільним від особистої упередженості або заобобонів, а також повинен бути безстороннім з об'єктивної точки зору, оскільки він повинен надавати достатні гарантії, щоб виключити будь-які законні сумніви з цього приводу (див. більш нове *Haarde v. Iceland*, № 66847/12, п. 103, 23 листопада 2017 року, з подальшими посиланнями).

80. Нарешті, концепції незалежності та об'єктивної безсторонності тісно пов'язані і, залежно від обставин, можуть потребувати спільного вивчення. Беручи до уваги факти цієї справи, Суд вважає за доцільне разом розглянути питання незалежності та безсторонності (див. *Denisov v. Ukraine* [ВП], № 76639/11, п. 64, 25 вересня 2018 року та *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal* [ВП], № 55391/13 та 2 інших, п.150, 6 листопада 2018 року).

(б) Застосування цих принципів до даної справи

81. Суд по-перше зазначає, що скарга заявниці на те, що двом суддям апеляційного суду бракувало безсторонності під час розгляду її цивільної справи проти Президента Республіки, спочатку була відхилена Президентом апеляційного суду, який надав підстави та

пояснення, чому певні процедурні клопотання заявниці не були розглянуті, як вона цього бажала (див. п.п. 31 та 32 вище). У будь-якому випадку Суд не знаходить жодного свідчення імовірної упередженості через вибір апеляційного суду продовжити розгляд справи заявниці таким чином. У цьому контексті Суд також пам'ятає про те, що справи розподіляються на суддів за допомогою комп'ютерної системи, щоб забезпечити право учасників провадження на незалежний та безсторонній суд (див. статтю 36 Закону про суди, цитовану в п. 58 вище). Він також зазначає, що заявниця не посилалася на те, що комп'ютерну систему обійшли, чи то Президент Республіки чи будь-яка інша особа, або зокрема що її справа спочатку була призначена суддям Р.Н. та Д.В. Насправді справа потрапила в їх руки внаслідок відводу двох інших суддів складу палати апеляційного суду (див. п. 30 вище). Заявниця не представила жодних доказів, які б свідчили про те, що судді Р.Н. або Д.В. підлягали будь-якій формі впливу чи тиску з боку Президента Республіки при розгляді її цивільної справи (для ідентичного висновку див. *Flux v. Moldova (no. 2)*, № 31001/03, п.п. 23-27, 3 липня 2007 р.). Відповідно, Суд не має підстав вважати, що цим суддям бракувало ані незалежності, ані безсторонності у справі заявниці. Нарешті, як зазначено Конституційним Судом, не можна стверджувати, що сам факт того, що Президент Республіки вирішує питання професійної кар'єри суддів, є підставою вважати, що в Литві немає суду, який був би незалежним і міг би безсторонньо судити справу, в якій Президент Республіки є стороною (див. п. 65 *in fine* вище).

82. Далі Суд звертається до іншого аспекту, на який посилається заявниця в обґрунтуванні її скарги, тобто, що судді Р.Н. та Д.В. були підвищені до Верховного Суду за винесення судового рішення на користь Президента. По-перше, Суд враховує думку Уряду, що при винесенні цього рішення ці два судді не могли знати про відкриття вакансії у Верховному суді, оскільки на той час її не було. Лише після рішення апеляційного суду від 28 листопада 2012 року у Верховному суді були відкриті вакансії, які до того ж мали бути заповнені без зволікань (див. вище п.п. 37, 42 та 61). По-друге, Суд враховує той факт, що кандидатури суддів Р.Н. та Д.В. для лави Верховного Суду були запропоновані однією з найвищих суддівських посад Литви, Президентом Верховного Суду, і були мотивовані його бажанням, *inter alia*, посилити присутність науковців у Верховному Суді, яку на той час, він вважав недостатньою (див. п.п. 38 та 43 вище). Той факт, що судова система не повинна бути закритою, також було підкреслено Конституційним судом (див. п. 64 *in fine* вище). Беручи до уваги викладене, Суд не бачить жодних правдоподібних причин сумніватися в оцінці Президентом Верховного Суду його пропозиції до Президента Республіки щодо того, що, завдяки своєму академічному та іншому досвіду, суддя Р.Н. та суддя Д.В. відповідали відповідним критеріям.

По-третє, варто зазначити, що номінації судді Р.Н. та судді Д.В. отримали односторонню підтримку Судової ради (див. п. 40 та 45 вище), органу, завданням якого є врівноважити повноваження Президента Республіки при вирішенні питань щодо підвищення суддів або звільнення їх з посад, і участь якого в будь-якому такому процесі є додатковою гарантією від будь-якого зовнішнього тиску на судові органи. Як підкреслив Конституційний Суд, без схвалення Судової ради жоден кандидат не міг бути підвищений чи звільнений, що було додатковою гарантією незалежності суддів (див. п. 64 вище). Наостанок, хоча суддя Р.Н. пізніше був номінований Президентом Республіки для призначення Президентом Верховного Суду, у фактах справи немає нічого чутливого, щоб підозрювати будь-яку угоду. Фактично, це було після закінчення терміну повноважень Президента Верховного Суду; була потрібна заміна і висунення судді Р.Н. знову отримало підтримку Судової ради (див. п.п. 47-49 вище).

83. Зважаючи на зазначене, Суд не може зробити висновок, що судді Р.Н. та Д.В. не були незалежними та безсторонніми у значенні частини 1 статті 6 Конвенції, коли йдеться про цивільний позов заявниці щодо її поновлення та невиплати заробітної плати, позов порушений проти указу Президента Республіки.

84. Відповідно, ця скарга є явно необґрунтованою і повинна бути відхилена відповідно до частин 3 (а) та 4 статті 35 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПРОТОКОЛУ 1 ДО КОНВЕНЦІЇ

85. Заявниця також скаржилась на той факт, що держава відмовилася відшкодувати їй невиплачену заробітну плату за час відсторонення її від посади суді. Вона посилалась на статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції.

86. Стаття 1 Протоколу 1 Конвенції містить наступне:

“Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.”

А. Прийнятність

1. Позичії сторін

(а) Уряд

87. Уряд по-перше стверджував, що стосовно її скарги на невиплату заробітної плати заявниця не мала “власності” у розумінні статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції. Уряд погодився, що “власність” також може включати вимоги, щодо яких заявниця могла стверджувати, що вона має принаймні “законне сподівання” на отримання ефективного користування правом власності. Однак “законне сподівання” повинно мати більш конкретний характер, ніж просто лише надію, і має впливати з правового акта або з усталеної судової практики національних судів, що підтверджують це.

88. Уряд відзначив, що у цій справі заявницю було відсторонено від посади через кримінальну справу, як це прямо передбачено статтею 47 Закону про суди. Він зайняв позицію, що згідно з національним законодавством заявниця не мала права на її заробітну плату протягом періоду відсторонення, якщо не було встановлено, що відсторонення було застосовано необґрунтовано. Зважаючи на те, що національні суди ухвалили, що відсторонення у будь-якому разі був необґрунтованим, і постановили, що протиправних дій з боку державних органів не було виявлено, заявниця не мала дійсної вимоги щодо її заробітної плати протягом періоду, коли вона була відсторонена і, як наслідок, не працювала (Уряд спирався на, *mutatis mutandis*, у справі *Buterlevičiūtė v. Lithuania*, № 42139/08, п. 70, 12 січня 2016 року).

89. Уряд також вважав, що, незважаючи на те, що судові повноваження заявниці були призупинені в контексті перевірки її кримінальної відповідальності, обставина, що кримінальна відповідальність не настала, не була критичною. Насправді до закриття кримінального провадження через сплив строків притягнення до відповідальності було порушено дисциплінарну справу проти заявниці, внаслідок якої вона була звільнена з посади Президентом Республіки. Перед тим, як сплинув час кримінального провадження, Президент вже мав інформацію про поведінку заявниці 2000-03 років, яка, можливо, рахувалась як така, що дискредитує судову посаду, і звернувся до Судової ради за пропозицією у зв'язку з цим. Не було сумнівів, що за таких обставин Президент Республіки не міг поновити судові повноваження особи, дії якої, імовірно, дискредитували судову посаду.

90. На думку Уряду, за таких обставин заявниця також не могла мати законного сподівання компенсації за період, коли вона не працювала, незалежно від результатів кримінального провадження. Уряд також вважав, що заявниця неправильно тлумачила національне законодавство, припускаючи, що існує обов'язок поновити особу після

того, як (кримінальне) провадження закрито, не приймаючи рішення про вину особи. Навпаки, Президент Республіки залишав за собою право запитувати у Судової ради про придатність особи продовжувати працювати на посаді судді чи про поновлення судді на посаді, якщо виникнуть сумніви у його придатності до судової посади.

91. Зважаючи на викладене, Уряд вважав, що заявниця не мала володіння, і тому її скарга була неприйнятною, оскільки стаття 1 Протоколу № 1 до Конвенції не застосовує *ratione materiae* до її вимоги.

92. Альтернативно, Уряд стверджував, що заявниця повинна була розпочати судовий процес про відшкодування збитків, якби вона вважала, що тривалість її відсторонення від судової посади була невинуватою, зокрема, якщо вона вважала, що їй було заборонено мати іншу роботу через тривале кримінальне провадження і тим самим зазнавши втрат через неможливість отримання будь-якого доходу. Нарешті, Уряд вважав, що заявниця не змогла належним чином вичерпати національні засоби захисту через те, що 4 березня 2013 року Верховний Суд відмовився прийняти до розгляду її апеляцію з питань права (див. п. 36 вище).

(b) Заявниця

93. Заявниця зазначила, що її скарга щодо порушення її права власності була подана на підставі національного законодавчого акта, зокрема, частини 3 статті 47 Закону про суди. Вона також підкреслила, що відповідно до цього положення право на винагороду не залежить від того, чи було розумно застосовано відсторонення від посади чи ні. Право на компенсацію за період відсторонення залежало лише від одного критерію - результату кримінальної справи: якщо суддя не був визнаний винним у вчиненні злочину, він мав отримати компенсацію. Таким чином, заявниця була впевнена, що вона мала дійсну вимогу щодо її несплаченої заробітної плати протягом періоду, коли вона була відсутня на роботі через відсторонення протягом кримінального провадження.

94. Заявниця також вважала, що сам факт того, що Верховний Суд відмовився розглядати її апеляцію з питань права на рішення апеляційного суду від 28 листопада 2012 року, не означає, що вона не використала національний засіб захисту належним чином. Заявниця зазначила, що вона послідовно стверджувала, що мало місце порушення її прав за Конвенцією щодо відмови у виплаті їй заробітної плати протягом періоду її відсторонення в рамках кримінального провадження.

95. Щодо пропозиції Уряду, що вона могла вимагати відшкодування збитків, якби вважала, що її незаконно позбавили заробітної плати, заявниця зазначила, що вона починала таке провадження, хоча не досягла успіху.

2. Оцінка суду

96. Суд зазначає, що вимога заявниці щодо заробітної плати, утримуваної під час її відсторонення, ґрунтувалася на конкретному національному законодавчому положенні, а саме статті 47 Закону про суди (див. вище п. 58; на відміну від *Buterlevičiūtė*, цитовано вище, п.п. 23, 29 та 70, де відсторонення ґрунтувалося на різних нормативно-правових актах - Кримінально-процесуальному кодексі та Трудовому кодексі - які не ставили компенсацію невиплаченої заробітної плати в залежність від результатів кримінального провадження). В обох національних цивільних судових справах відповідні суди, як можна виходити з їх обґрунтування, підсумовані апеляційним судом під час прийняття остаточного рішення щодо вимоги заявниці про її невиплачену заробітну плату (див., зокрема, п. 55 вище), посилались на редакцію 2008 року частини 3 статті 47 Закону про суди, згідно з якою відстороненому судді для відшкодування заробітної плати було необхідно, щоб кримінальне провадження виявилось неможливим або він не був визнаний винним за рішенням суду у кримінальній справі (див. п. 58 вище). З цього приводу Суд поділяє думку заявниці, що редакція 2008 року частини 3 статті 47 Закону про суди створила законне сподівання, що, якщо її не визнають винною, вона зможе отримати свою заробітну плату (див. також *Béláné Nagy v. Hungary* [ВП], № 53080/13, п.п. 72-79, 13 грудня 2016 року). Отже, Суд вважає, що стаття 1 Протоколу № 1 до Конвенції застосовується і заперечення Уряду щодо неприпустимості скарги як несумісної з *ratione materiae* необхідно відхилити.

97. Крім того, Суд зазначає, що заявниця робила скарги щодо втрати заробітної плати, також посилаючись на статтю 1 або Протокол № 1 протягом цивільних проваджень щодо скасування указу Президента про її звільнення, аж до рівня Верховного Суду (див. п.26, 29 та 36 вище), а також під час наступних цивільних судових процесів про відшкодування збитків (див. вище п. 50, 53 та 54). Отже, Суд вважає, що заявниця вичерпала наявні національні засоби правового захисту.

98. Нарешті, Суд вважає, що ця скарга не є явно необґрунтованою. Також вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому її слід визнати прийнятною.

В. Суть

1. Позиції сторін

(а) Заявниця

99. Заявниця спочатку зазначила, що її судові повноваження були призупинені не через застосування будь-яких заходів кримінальної процедури, а указом Президента Республіки, щоб дозволити досудове

розслідування, яке було ініційоване. За час її відсторонення її заробітна плата не виплачувалася. Компенсація залежала від результатів кримінальної справи, як передбачено частиною 3 статті 47 Закону про суди. Хоча Уряд наполягав на тому, що підстави не виплачувати заявниці її заробітну плату за час відсторонення від судової посади були не наслідком кримінальної справи, як встановлено законом, а дисциплінарною справою, заявниця підкреслила, що дисциплінарне провадження та звільнення судді за дисциплінарні порушення не забороняло право судді на винагороду під час припинення його повноважень. Сам Уряд у своїх зауваженнях визнав, що “дисциплінарне провадження не могло послужити підставою для [такого] відсторонення” (див. п.106 нижче). Тому було очевидно, що її відсторонення від судових повноважень не могло базуватися на дисциплінарній справі, по-перше, тому, що ця справа була відкрита після відсторонення її від судових повноважень, по-друге, тому що відсторонення стосувалося виключно досудового слідства та по-третє, тому що будь-яке подальше правове регулювання щодо можливості припинення судових повноважень у рамках дисциплінарного провадження не могло бути застосовано до неї заднім числом.

100. На думку заявниці, Уряд вводив в оману Суд, заявляючи, що відсторонення від виконання суддівських обов'язків не перешкоджає в пошуку іншого виду діяльності чи роботи. Заявниця звернула увагу Суду на частину 1 статті 48 Закону про суди, де було чітко сказано, що суддя не може виконувати будь-які інші виборчі чи призначені обов'язки, або працювати в бізнесі чи інших приватних підприємствах чи компаніях, за винятком педагогічної чи творчої діяльності (див. п. 58 вище). Це вказувало на те, що після відсторонення заявниці єдиними можливостями було або викладання, або відставка з посади. Однак це могло б вплинути на її право на судову незалежність, а також на її право на захист. В іншому випадку може скластися ситуація, коли суддя, відсторонений від посади через кримінальне розслідування, вирішить добровільно залишити свою роботу та знайти іншу, а не захищати свої права, оскільки це було б вигідніше у фінансовому плані. Заявниця вважала, що аргументи Уряду про те, що вона не була розсудливою, вирішивши дочекатися закінчення кримінальної справи, позбавлені суті. Навпаки, з моменту призупинення її повноважень вона обґрунтовано очікувала її заробітну плату за строк її відсторонення відповідно до закону. Виплата заробітної плати залежала виключно від результату кримінальної справи, і її кримінальна справа не закінчилася обвинувальним вироком. Відповідно до частини 3 статті 47 Закону про суди, факт, що вона не мала іншої роботи, не має значення. У цьому ж сенсі було неважливо, чи було її відсторонення від обов'язків у рамках кримінального провадження законним чи обґрунтованим. У частині 3 статті 47 Закону про суди таких зв'язків немає.

101. Заявниця також зазначила, що згубні дії держави щодо неї склалися не лише з указу Президента Республіки про її відсторонення, але й проявлялись у тому, що цей указ не підлягав оскарженню, оскільки вона безуспішно просила у цивільних провадженнях про відшкодування збитків. Заявниця, таким чином, відрізняла свою ситуацію від ситуації, коли звичайні примусові заходи, такі як відсторонення від роботи за правилами кримінальної процедури застосовувались до особи, а законність цих заходів можливо було оскаржити в суді, таким чином особа потенційно могла уникнути матеріальних збитків у рамках кримінального провадження. Заявниця також заявила, що хоча строго кажучи указ Президента про відсторонення її від виконання обов'язків не був процесуальним документом у кримінальній справі, він мав наслідки для неї.

102. Що стосується тягара, який вона мала нести внаслідок відсторонення та відмови суду у виплаті її заробітної плати, заявниця також відзначила висновки Вільнюського обласного суду про те, що строки призупинення повноважень суддів не були врегульовані законом. Натомість вони залежали від фактичної тривалості кримінального провадження. Як встановлено Вільнюським обласним судом у її справі, призупинення повноважень судді на строк більше п'яти років не було розумним (див. п. 51 вище).

103. Нарешті, заявниця заявила, що її звільнення не мало зв'язку з результатами кримінального провадження. Досить зазначити, що її звільнили з роботи 18 липня 2011 року, тоді як кримінальна справа проти неї була припинена лише 8 травня 2012 року. Її звільнення під час дисциплінарного провадження, таким чином, не могло базуватися на майбутньому остаточному рішенні кримінального суду. Більше того, її звільнили з роботи не через злочинні дії, а за різні дисциплінарні порушення.

(b) Уряд

104. Уряд вважав, що відсторонення заявниці від судової посади було встановлено законом, а саме статтею 47 Закону про суди, і воно було здійснено Указом Президента Республіки від 21 лютого 2006 року. Імплементация цього указу передбачала, що вона не отримувала б свою заробітну плату на час відсторонення, і це було передбачуване обмеження її майнових прав. Однак міру відсторонення не можна вважати такою, що визначає її "винною" у скоєнні злочину, щодо якого їй пред'явлено обвинувачення, оскільки це був лише примусовий захід для забезпечення належного ведення кримінального провадження, аналогічно іншим заходам у рамках кримінальної процедури. Відхиляючи цивільні вимоги заявниці про відшкодування збитків, суди не заявляли ні прямо, ні по суті, що вона була притягнута до кримінальної відповідальності за відповідні злочинні дії. Крім того,

відсторонення заявниці було пропорційним заходом, особливо з огляду на злочини, в яких її підозрювали - підробку документів та зловживання службовим становищем під час виконання своїх обов'язків. Більше того, таке обмеження мало на меті запобігти тому, щоб особа, яка більше не могла задовольняти вимогу наявності бездоганної репутації брала участь у судовій діяльності. Як показала прецедентна практика Суду, така законна мета забезпечення належного ведення кримінального провадження, безсумнівно, підпадала під загальний інтерес, передбачений статтею 1 Протоколу № 1 (Уряд посилався на *Lavrechov v. the Czech Republic*, № 57404/08, п. 46, ЄСПЛ 2013). Крім того, такий захід також був пов'язаний із гарантуванням належного здійснення правосуддя в більш широкому сенсі, з метою посилення довіри суспільства до судів.

105. Уряд хотів підкреслити, що дисциплінарне провадження проти заявниці, яке закінчилося її звільненням, не обмежувалося розслідуванням - через інший вид процедури - тих же дій, які вже розглядалися в рамках кримінального провадження проти неї. Насправді дисциплінарне провадження було пов'язане з внутрішнім розслідуванням значно ширшої діяльності заявниці протягом декількох років (2000-03). Накладення між дисциплінарною відповідальністю та кримінальною відповідальністю було викликане лише тим, що поновлення судових повноважень заявниці було неможливим, оскільки внаслідок виявлених дисциплінарних порушень вона більше не відповідала вимогам судової посади. Це може бути доведено її відстороненням від посади до закриття кримінального провадження. Як було зроблено висновками національних судів, ця обставина могла лише підтвердити, що призупинення судових повноважень заявниці було розумним протягом усього періоду.

106. При цьому Уряд також зазначив, що в той час "дисциплінарне провадження не могло послужити підставою для [такого] відсторонення". Насправді, національне законодавство було згодом змінено, щоб передбачити можливість відсторонення під час дисциплінарного провадження, як тільки Президент Республіки звернувся до Судової ради за пропозицією щодо того, чи суддя дискредитував посаду судді. На думку Уряду, така поправка лише підтвердила серйозні та особливо високі вимоги до осіб, які займають судові посади. В якості загального спостереження, не було сумнівів, що Президент Республіки не може поновити судові повноваження особи, яка, імовірно, дискредитувала судову посаду.

107. Уряд також хотів би зазначити, що тривалість відсторонення заявниці від судової посади, яка тривала понад п'ять років, була безпосередньо пов'язана із тривалістю кримінального провадження. Навіть якщо суди визнали тривалий період відсторонення під час цивільної справи про відшкодування збитків (див. п. 51 вище), вони

також вважали, що сама по собі тривалість не робить дії держави незаконними.

108. Щодо тягаря, який покладається на заявницю, Уряд стверджував, що її відсторонення від судової посади не заважало їй займатися іншою діяльністю чи іншою роботою. З метою забезпечення незалежності та безсторонності суддів закон забороняв їх займатися іншою діяльністю, крім освітньої та творчої. Однак під час відсторонення суддя не міг використовувати свій судовий статус або будь-яким чином брати участь у здійсненні правосуддя. Відповідно, розуміння Уряду полягало в тому, що заборона на іншу роботу у випадках, коли особу було відсторонено від судової посади слід розглядати в цьому контексті. Згідно висновків національних судів (див. п.п. 52 та 55 вище), заявниця мала вибір: дочекатися результатів кримінального провадження, очікуючи, що їй буде виплачено компенсацію за невиплачену заробітну плату після виправдання, або отримати іншу роботу.

109. Нарешті, Уряд вважав, що підстави для компенсації невиплаченої заробітної плати під час періоду відсторонення не пов'язані із ситуаціями, коли кримінальна справа проти судді не була завершена виправдувальним вироком, а натомість пов'язана з обґрунтованістю відсторонення. У випадку заявниці, однак, жоден із судів не визнав, що її відсторонення було необґрунтованим чи незаконним. У цьому контексті Уряд також посилається на рішення Вільнюського обласного суду, згідно з яким він постановив, що закон чітко передбачає, що невиплачена заробітна плата може бути компенсована після виправдання судді (див. також п. 51 вище). За словами Уряду, слід було звернути увагу на той факт, що “заявниця не була визнана невинною”. Натомість кримінальну справу було закрито, оскільки сплив строк для притягнення до відповідальності, що не можна було прирівнювати до виправдувального вироку. Іншими словами, лише виправдання слід розцінювати як результат кримінального провадження, яке автоматично обумовлює виплату заробітної плати за період відсторонення.

2. Оцінка суду

(а) Чи мало місце втручання у “власність” заявниці в розумінні Статті 1 Протоколу №1

110. Суд вважає, що відмова органів влади відшкодувати заявниці її невиплачену заробітну плату являла собою “контроль за користуванням” майном у розумінні частини другої статті 1 Протоколу № 1 і, таким чином, є втручанням у її право на мирне володіння своїм майном (див. також п. 96 вище та *R.Sz. v. Hungary*, № 41838/11, п.п. 31-33, 2 липня 2013 року).

(b) Законність втручання

111. Принципи Суду щодо законності втручання були узагальнені у *R.Sz.v. Hungary* (цитовано вище):

“35. Суд повторює, що стаття 1 Протоколу № 1 вимагає, щоб будь-яке втручання органу державної влади у мирне володіння майном було законним: дійсно, друге речення першої частини цієї статті надає право позбавлення майна “на умовах, передбачених законом”. Більше того, верховенство права, один із фундаментальних принципів демократичного суспільства, є поняттям, притаманним усім статтям Конвенції (див. *Former King of Greece and Others v. Greece* [ВП] (суть), № 25701/94, п. 79, ЄСПЛ 2000–XII, і *Broniowski v. Poland* [ВП], № 31443/96, п. 147, ЄСПЛ 2004-V).

36. Однак існування правової основи у національному праві само по собі не є достатнім, щоб задовольнити принцип законності. Окрім цього, правова основа повинна мати певну якість, а саме вона повинна бути сумісною з верховенством права і повинна забезпечувати гарантії проти свавілля.

37. Звідси випливає, що, крім того, що вони відповідають національному законодавству Договірної Держави, включаючи її Конституцію, правові норми, на яких ґрунтується позбавлення майна, повинні бути достатньо доступними, точними та передбачуваними в їх застосуванні (див. *Guiso-Gallisay v. Italy*, № 58858/00, п.п. 82-83, 8 грудня 2005 року). Суд додав би, що подібні міркування стосуються втручання у мирне володіння майном.

Що стосується поняття “передбачуваність”, то його сфера значною мірою залежить від змісту документа, що створюється, сфери, яку він призначений регулювати, а також кількості та статусу тих, кому він адресований (див., *mutatis mutandis, Sud Fondi S.r.l. and Others v. Italy*, № 75909/01, п. 109, 20 січня 2009 року). Зокрема, правило є “передбачуваним”, коли воно забезпечує міру захисту від довільних втручань органів державної влади (див. *Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [ВП], № 38433/09, п. 143, ЄСПЛ-2012). Також, застосований акт повинен забезпечувати мінімальні процесуальні гарантії, пропорційні важливості принципу, про який йдеться (див., *mutatis mutandis, Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands* [ВП], № 38224/03, п. 88, 14 вересня 2010 року; *Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia* [ВП], № 71243/01, п.п. 96-98, 25 жовтня 2012 року).”

112. У даній справі Суд зазначає, що у рішенні від 20 квітня 2016 року апеляційний суд, також посилаючись на попередні рішення національних судів у цивільній справі заявниці, послався на частину 3 статті 47 Закону про суди із змінами, внесеними змінами в 2008 році, і яка була чинною на момент звільнення заявниці (див. п. 55 вище). Однак, замість того, щоб акцентувати увагу на тому, що заявниця ніколи не була визнана винною у кримінальному провадженні, дане провадження було підставою для її відсторонення, апеляційний суд вважав, що частина 3 статті 47 Закону про суди означала, що суддя повинен отримати компенсацію, якщо його відсторонення було необґрунтованим (там само).

113. Отже, посилаючись на доповнену редакцію частини 3 статті 47 Закону про суди, суди додали додатковий статутний елемент, який ніколи не був частиною оцінки за національним законодавством,

зокрема, що виплата компенсації була обумовлена відстороненням від виконання обов'язків судді необґрунтовано. У цьому контексті Суд зазначає думку заявниці, що питання про те, чи були початково повноваження судді призупинені обґрунтовано, не має жодного відношення до його права на отримання заробітної плати, якщо тільки він не визнаний винним остаточним рішенням суду (див. також п. 100 вище *in fine*). Суд зауважує, що в 2016 році Конституційний суд, явно, задекларував практику діяльності кримінальних судів, за якою якщо кримінальне провадження припинялося, але сумніви щодо вини обвинуваченого залишались, це було порушенням презумпції невинуватості (див. п. 67 вище), питання, також порушене заявницею під час національного судового розгляду, а також перед Судом (див. відповідно п. 29 та 54 вище та п. 117 нижче). Відповідно, і хоча повноваження Суду щодо контролю за дотриманням національного законодавства обмежені, оскільки в першу чергу національні органи влади, зокрема суди, тлумачать та застосовують національне законодавство (див. *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland* [ВП] № 931/13, п. 144, 27 червня 2017 року, з подальшими посиланнями), Суд не може не встановити, що аргументи литовських судів у справі заявниці не мали точності та послідовності. Більше того, ці аргументи не відповідали букві закону, яку визнав застосованою апеляційний суд у своєму рішенні від 20 квітня 2016 року (див. п. 55 вище). Таким чином, відповідні рішення слід розглядати як довільні (порівняйте та протиставте *Kopecký v. Slovakia* [ВП], № 44912/98, п. 56, ЄСПЛ 2004-IX).

114. Крім того, Суд не може встановити, що заявниці не можна було виплатити її заробітну плату через звільнення з посади із-за дисциплінарного провадження. Як зазначено заявницею та визнано Урядом, на момент її відсторонення у 2006 році та навіть на момент звільнення її з посади у 2011 році не було правових підстав для призупинення повноважень судді на час дисциплінарного провадження. Такий захід став можливим лише після цього (див. п. 106 вище).

115. Зважаючи на це, Суд не може не зробити висновок, що для заявниці було непередбачувано, що за відсутності обвинувального вироку їй буде відмовлено у виплаті заробітної плати за час її відсторонення на час кримінального провадження. За відсутності передбачуваності Суд визнає, що втручання у права заявниці відповідно до статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції не мало правових підстав. Відповідно, не є необхідним перевіряти, чи втручання мало законну мету та чи було воно пропорційним.

(с) Висновок

116. Вищевикладені міркування є достатніми для того, щоб Суд міг зробити висновок про порушення статті 1 Протоколу №1.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ЧАСТИНИ 2 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

117. Заявниця також була незадоволена висновком національного суду, що закриття кримінального провадження не рахується виправдувальним вироком, який вона вважала порушенням права на презумпцію невинуватості.

118. Частина 2 статті 6 Конвенції містить наступне:

“2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.”

119. Заявниця по суті повторила аргументи, які вона виклала на підтвердження своєї скарги згідно зі статтею 1 Протоколу № 1 щодо її невиплаченої заробітної плати.

120. Уряд, серед іншого, зазначив, що хоча висловлення підозр у невинуватості обвинуваченого після остаточного виправдання не допустиме, у випадках, коли провадження було припинено без виправдувального вироку, деякі коментарі щодо існування підозри можуть бути дозволені (Уряд посилався на *Baars v. the Netherlands*, № 44320/98, п.п. 26-32, 28 жовтня 2003 року).

121. Суд зазначає, що суть скарги заявниці вже була розглянута і екзаменована відповідно до статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції (див., зокрема, п.п. 112-116 вище). Тому Суд визнає її прийнятною, але вважає, що немає необхідності розглядати її окремо.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

122. Стаття 41 Конвенції передбачає:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.”

A. Шкода

123. Заявниця вимагала 94,370 євро (EUR) в якості відшкодування матеріальної шкоди внаслідок порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції, зважаючи на те, що її позбавили заробітної плати протягом періоду з 21 лютого 2006 року по 18 липня 2011 р. (див. п. 26 вище).

Заявниця також вимагала 30,000 EUR в якості відшкодування моральної шкоди за душевні страждання та емоційну травму, спричинені порушенням.

124. Уряд оскаржив вимоги заявниці. Він стверджував, що підрахунок заявниці щодо матеріальних збитків, які вона понесла, не

був точним, оскільки не враховував усіх податків, які вона сплачувала як працівник.

125. Суд зазначає, що він встановив порушення статті 1 Протоколу № 1 у цій справі, та вважає, що заявниці зазнала матеріальної шкоди у зв'язку з виявленим порушенням. Враховуючи документи, якими він володіє, Суд вважає за доцільне присудити заявниці 94,370 EUR в якості відшкодування матеріальної шкоди.

Крім того, Суд вважає, що заявниця, беззаперечно, зазнала страждання і розладу внаслідок порушення владою її майнових прав. Однак він вважає суму, яку вона вимагає, надмірною. Здійснюючи свою оцінку справедливим шляхом, Суд присуджує заявниці 6500 EUR в якості відшкодування моральної шкоди.

В. Витрати і видатки

126. Заявниця також вимагала 119,064 литовських літаїв (LTL-34,500 EUR) щодо витрат і видатків, понесених перед національними судами, та 38,720 LTL (11,200 EUR) щодо тих, які були понесені перед Судом.

127. Уряд заявив, що суми, заявлені заявницею, були не лише невинуватими високими, але й не були обов'язково реальними. Вони зазначили, що документи, подані заявницею, лише підтверджували певні домовленості між нею та її адвокатом; однак не було жодних документів, таких як квитанції або копії банківських переказів, які підтверджували б, що ці суми були фактично сплачені.

128. Відповідно до прецедентної практики Суду, заявниця має право на відшкодування витрат і видатків лише в тому випадку, якщо було показано, що вони були фактично і обов'язково понесені і є обґрунтованими щодо їх кількості. У даній справі, враховуючи наявні у нього документи та вищезазначені критерії, Суд вважає розумним призначити суму в розмірі 5000 EUR для покриття витрат за всіма статтями.

С. Неустойка

129. Суд вважає за доцільне, щоб процентна ставка базувалася на граничній позиковій ставці Європейського центрального банку, до якої слід додати три процентні пункти.

З ЦИХ ПРИЧИН, СУД,

1. *Визначає, більшістю, скарги щодо права заявниці на презумпцію невинуватості та захист її майнових прав прийнятними, та решту заяви непринятною;*

2. *Постановляє*, п'ятьма голосами проти двох, що мало місце порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції;
3. *Постановляє*, п'ятьма голосами проти двох, що не виникає жодного окремого питання відповідно до частини 2 статті 6 Конвенції;
4. *Постановляє*, п'ятьма голосами проти двох,
  - (a) що Держава-відповідач повинна сплатити заявниці протягом трьох місяців з дня набрання рішенням законної сили відповідно до частини 2 статті 44 Конвенції наступні суми:
    - (i) EUR 94,370 (дев'яносто чотири тисячі триста сімдесят євро), на додачу до будь-якого податку, який може бути стягнутий по відношенню до матеріальної шкоди;
    - (ii) EUR 6,500 (шість тисяч п'ятсот євро), на додачу до будь-якого податку, який може бути стягнутий по відношенню до моральної шкоди;
    - (iii) EUR 5,000 (п'ять тисяч євро), на додачу до будь-якого податку, який може бути стягнутий із заявниці по відношенню до витрат і видатків;
  - (b) що з моменту закінчення вищезазначених трьох місяців до моменту виплати на зазначені суми сплачуватимуться прості відсотки за ставкою, що дорівнює граничній ставці позики Європейського центрального банку протягом періоду дефолту плюс три процентні пункти;
5. *Відмовляє*, одноголосно, в решті вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та направлено в письмовій формі 21 квітня 2020 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Андреа Тамієтті
(Andrea Tamietti)
Секретар

Йон Фрідрік Кйольбро
(Jon Fridrik Kjølbro)
Президент

Анжеліка Сімаїтієне проти Литви
© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Віктора Голуба

Відповідно до частини 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 правила 74 Регламенту Суду, окрема думка суддей Кйольбро (Kjølbrot) та Ранзоні (Ranzoni) додається до цього рішення.

J.F.K.
A.N.T.

СПІЛЬНА ОКРЕМА ДУМКА СУДДІВ

КЙОЛЬБРО ТА РАНЗОНІ

1. На жаль, ми не в змозі поділити думку більшості, що мало місце порушення статті 1 Протоколу № 1. З причин, пояснених нижче, ми вважаємо, що ця частина скарги заявниці повинна була бути визначена неприйнятною в частині *ratione materiae*, оскільки заявниця не має “власності” у розумінні цієї норми (див. п. 96 рішення).

2. Крім того, навіть припускаючи, що стаття 1 Протоколу № 1 застосовується у даній справі, ми не можемо поділити думку більшості про те, що імовірно втручання було довільним і, отже, мало місце порушення цієї норми (див. п.п. 112-115 рішення).

3. Як наслідок, ми не можемо підписатися під міркуваннями більшості про відсутність необхідності окремо розглядати скаргу заявниці щодо частини 2 статті 6 Конвенції (див. п. 121 рішення). Однак, оскільки більшість не оцінює цю частину скарги заявниці, ми також будемо утримуватися від цього в своїй окремій думці.

Щодо питання прийнятності статті 1 Протоколу №1 ratione materiae

4. 21 лютого 2006 року після порушення кримінальної справи за звинуваченням у зловживанні службовим становищем та підробці документів під час виконання судових обов'язків заявницю, суддю Третього районного суду міста Вільнюса, було відсторонено від її судових обов'язків без заробітної плати (див. п. 8 рішення) та 18 липня 2011 року після дисциплінарного провадження було усунено з посади за те, що вона дискредитувала титул судді (див. п. 23 рішення).

5. Коли кримінальне провадження проти заявниці було припинено, оскільки строк для притягнення до кримінальної відповідальності сплив (див. п. 12 рішення), заявниця порушила провадження щодо невиключеної заробітної плати за період з 21 лютого 2006 року по 18 липня 2011 року. Однак її позов був відхилений, спочатку у цивільному провадженні про поновлення та невиключеної заробітної плати (див. п.п. 32-35 рішення), а згодом у цивільному провадженні про відшкодування збитків (див. п. 55 рішення).

6. Перше питання, яке слід оцінити, полягає в тому, чи стосується заява заявниці щодо невиключеної заробітної плати “власністю” у розумінні статті 1 Протоколу № 1, умовою, *sine qua non* для застосування цього положення.

7. Перед національними судами, а також перед Судом заявниця обґрунтовувала свою скаргу і, таким чином, своє імовірне “володіння” частиною 3 статті 47 Закону про суди. Згідно з версією цієї норми, яка була чинною на 21 лютого 2006 року, коли заявницю було відсторонено

від її судових обов'язків без заробітної плати, обов'язки судді були відновлені, а заробітна плата виплачена, якщо суддя “[був] визнаний невинним” у кримінальному провадженні (див. п. 58 рішення); згідно з редакцією, що була чинною на 18 липня 2011 року, коли заявниця була звільнена, обов'язки судді були відновлені, а заробітна плата виплачена, якщо суддя “не був визнаний винним рішенням суду у кримінальній справі” (див. п. 58 рішення).

8. Заявниця стверджувала, що через те, що кримінальне провадження проти неї було припинено, оскільки строк притягнення до кримінальної відповідальності сплив, вона мала право на повернення своєї заробітної плати - питання, яке оскаржували відповідачі в цивільному провадженні.

9. Вирішуючи чи вимога, в даній справі вимога заявниці базувалась на частині 3 статті 47 Закону про суди, захищена статтею 1 Протоколу № 1, варто нагадати встановлену Судом практику, згідно з якою вимога може бути “активом”, якщо вона “... достатньо встановлена для залучення гарантій статті 1 Протоколу № 1. У цьому контексті також може бути релевантним, чи ‘законне очікування’ отримання ефективного користування жеребом створювалось для заявника в контексті провадження, на яке він скаржився ... ” (див. *Кореску́ v. Slovakia* [ВП], № 44912/98, п. 42, ЄСПЛ 2004-IX).

10. У цьому контексті варто ще раз зазначити, що “... жодні законні очікування не можуть стверджуватись, як такі, що виникають, якщо існує суперечка щодо правильного тлумачення та застосування національного законодавства і подання заявника згодом відкидаються національними судами ...” (див. *Кореску́*, цитовано вище, п. 50).

11. Іншими словами, прецедентна практика Суду “... не передбачає існування ‘спірності’ або ‘спірної вимоги’ як критерію для визначення наявності ‘законних очікувань’, захищених статтею 1 Протоколу № 1. ... Навпаки, Суд вважає, що, там де майновий інтерес має характер вимоги, він може розглядатися як ‘актив’ лише там, де він має достатній базис в національному законодавстві, наприклад, коли існує урегульована судова практика національних судів, що підтверджує це” (див. *Кореску́*, цитовано вище, п. 52).

12. Наведені цитати із прецедентної практики Суду відображають, на нашу думку, усталену прецедентну практику, яка є - або повинна бути - вирішальною для вирішення даної справи (див., наприклад, *Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [ВП], № 38433/09, п. 173, ЄСПЛ 2012; *Bélané Nagy v. Hungary* [ВП], № 53080/13, п. 75, 13 грудня 2016 року; *Radomilja and Others v. Croatia* [ВП], № 37685/10 та 22768/12, п. 149, 20 березня 2018 року; *Bikić v. Croatia*, № 50101/12, п.п. 49-56, 29 травня 2018 року та *Basa v. Turkey*, № 18740/05 та 19507/05, п.п. 83-103, 15 січня 2019 року).

13. На наш погляд, правильне застосування прецедентної практики Суду призводить до висновку, що заявниця не мала “законних очікувань” і, отже, не мала “власності” у значенні статті 1 Протоколу № 1. Отже, положення, про яке йдеться, є незастосовним.

14. Ця справа є наочним прикладом ситуації, коли між заявником та Державою-відповідачем виникає суперечка щодо правильного тлумачення та застосування національної норми. Вимоги та аргументи заявниці були висунуті і відповідно розглядалися національними судами в двох групах цивільних проваджень і були остаточно відхилені. Крім того, заявниця покладалася лише на формулювання відповідної норми та не посилялася на будь-яку національну судову практику, що підтримувала б її розуміння національної норми. Зважаючи на це, важливо підкреслити, що Суд не повинен створювати “власність”, якої не існує і яка не визнається національним законодавством.

15. Більшість не веде обговорення вищезгаданої судової практики і просто погоджується з розумінням заявницею частини 3 статті 47 Закону про суди (див. п. 96 рішення). Ми вважаємо це упущення та безвольність обґрунтування більшістю цього питання проблематичними, і з наведених вище причин, спираючись на нашу позицію щодо усталеної прецедентної практики Суду, ми дійшли висновку, що заявниця, цілковито могла мати “очікування”, що базувались на її розумінні відповідної національної норми, але її вимога була недостатньо обґрунтована для того, щоб рахуватись “законним очікуванням” у розумінні прецедентної практики Суду. Як наслідок, стаття 1 Протоколу № 1 не є застосовуваною в розрізі *ratione materiae*.

*Щодо питання законності втручання в розрізі статті 1
Протоколу №1*

16. Навіть припускаючи, що заявниця, виходячи з формулювання частини 3 статті 47 Закону про суди, мала “законне очікування” у розумінні прецедентної практики Суду, ми з повагою не погоджуємось, що втручання, тобто відхилення національними судами позову заявниці у двох групах цивільних проваджень було довільним і таким чином, незаконним.

17. З прецедентної практики випливає, що Суд, оцінюючи, чи втручання було відповідно до закону і, таким чином, законним, зазвичай поважає тлумачення національних судів та застосування національного законодавства, якщо воно не є “довільним чи явно необґрунтованим”.

18. Для ілюстрації цього, Суд зазначив наступне:

“... повноваження щодо контролю за дотриманням національного законодавства обмежені. По-перше, національні органи влади, зокрема суди, повинні тлумачити та застосовувати національне законодавство, навіть у тих галузях, де Конвенція ‘включена’ у норми такого акту, оскільки національні органи за своєю суттю є такими, що безпосередньо кваліфіковані для вирішення питань, що виникають у

зв'язку з цим ... Це особливо справедливо, коли, як і в цьому випадку, справа стикається зі складними питаннями тлумачення національного законодавства ... Якщо трактування не є довільним чи явно необґрунтованим, роль Суду обмежується встановленням відповідності наслідків такого тлумачення Конвенції ... ” (див. Radomilja, цитовано вище, п. 149).

19. Згаданий принцип “довільного або явно необґрунтованого” добре встановлений у судовій практиці Суду, у тому числі у справах, що стосуються статті 1 Протоколу № 1 (див., наприклад, *Fredin v. Sweden* (no. 1), 18 лютого 1991 р., п. 49, серія А № 192; *Håkansson and Sturesson v. Sweden*, 21 лютого 1990, п. 47, серія А № 171-А; *Beyeler v. Italy* [ВП], № 33202/96, п. 108, ЭСПЛ 2000-І; *Baklanov v. Russia*, № 68443/01, п.п. 42-47, 9 червня 2005 р., та *Jahn and Others v. Germany* [ВП], № 46720/99 та 2 інші, п. 86, ЄСПЛ 2005-VI).

20. На думку більшості, було непередбачувано для заявниці, що їй буде відмовлено у виплаті заробітної плати за час її відсторонення під час кримінального провадження “за відсутності засудження” (див. п 115 рішення). Іншими словами, більшість, виходячи з формулювання частини 3 статті 47 Закону, явно підтверджує розуміння заявницею цього положення. Роблячи це, вони стверджують, що національні суди, відхиляючи позов заявниці, “додали додатковий статутний елемент”, який не був передбачений у частині 3 статті 47 Закону про суди, і що обґрунтуванню національних судів “бракувало точності та послідовності” (див. п.п. 112-113 рішення). На жаль, ми не можемо підписатися під міркуваннями більшості.

21. Ситуація заявниці, згідно з якою кримінальне провадження було закрито, коли строк притягнення до кримінальної відповідальності спливав, не була прямо врегульована в частині 3 статті 47 Закону про суди, ні як це було передбачено версією норми, коли заявницю було відсторонено у 2006 році, ні як це було за редакцією, коли заявницю було звільнено з посади у 2011 році. Як уже зазначалося, згідно з версією, яка застосовувалась у 2006 році, суддя мав бути поновлений, а його заробітна плата виплачена, якщо суддя “[був] визнаний невинним”. Згідно з редакцією, застосованою у 2011 році, суддя мав бути поновлений, а його зарплата виплачена, якщо суддя “не був визнаний винним”.

22. Іншими словами, національні суди були покликані вирішити позов, що виник у ситуації, яка безпосередньо не була врегульована в редакції норми. Їх закликали оцінити, чи може ситуація, в якій кримінальне провадження закривається, коли спливали строки для кримінального переслідування, тобто там, де не було ні обвинувального, ні виправдувального вироку, можна порівняти або прирівняти до того, що суддя був “виправданим” чи “не визнаним винним”. В обох групах проваджень національні суди посилалися на частину 3 статті 47 Закону про суди, в редакції 2011 року, коли

заявницю було звільнено з посади, та надали широке обґрунтування своїх рішень (див. п.п. 28, 33 та 55 рішення).

23. Не вдаючись до детального аналізу рішень національних судів, ми не бачимо, як їх тлумачення та застосування частини 3 статті 47 Закону про суди можна охарактеризувати як “довільне чи явно необґрунтоване” (було відмічено, що більшість посилається лише на умови “довільності”).

24. Більшість критикує національні суди за те, що вони внесли або додали елемент, який не був відображений у частині 3 статті 47 Закону про суди, тобто, чи було відсторонення “необґрунтованим” (див. п.п. 112-113 рішення). Таке формулювання можна знайти у рішенні обласного суду від 7 червня 2012 року (див. п. 28 рішення), однак воно було використано в частині, коли регіональний суд роз'яснював значення правових умов частини 3 статті 47 Закону про суди. Це відображено у формулюванні обласного суду (“... ця норма означає, що ...”). Подібне формулювання може бути знайдено також у рішенні апеляційного суду від 20 квітня 2016 року (див. п. 55 рішення), коли він посилався на “обов'язки, необґрунтовано обмежені”, але це посилання також було зроблене в частині пояснення значення правових умов частини 3 статті 47 Закону про суди. Це знайшло своє відображення у формулюванні апеляційного суду (“... метою цієї норми було ...”).

25. Як уже було сказано, національні суди були покликані вирішити вимогу, яка прямо не врегульована редакцією відповідної норми. Отже, не дивно, що національні суди не могли просто покласти на формулювання норми, а повинні були тлумачити її з огляду на мету та розуміння правових умов, закріплених частиною 3 статті 47 Закону про суди. Не є вирішальним, чи погоджується Суд чи ні із тлумаченням та застосуванням національних судів, і, на нашу думку, таке тлумачення та застосування національного законодавства далеке від досягнення порогу “довільного чи явно необґрунтованого”.